Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ای بسا ابلیس آدم روکه هست
پس به هر دستی نباید داد دست

لارنس

یا د افغانسان پیر کرم شاه

د یوه انګرېز له نظره

PROPERTY OF ARIC Established 1989

پښتو ژباړونکی: نجیب "کندهاری"

(c) ketabton.com: The Digital Library

PROPERTY OF ACKU

د کتاب څانګړتیاوې

د کتاب نوم: لارنس

مؤلف په انګریزي ژبه: ایډوارډ راینس

ژباړونکی په اردو ژبه: قاضي مشیرالدین

ژباړونکی په پښتو ژبه: عبدالقدوس نجیب کندهاری

د کمپیوټر چاري: ذبیح الله "وردګ"

د کمپوز ځای: میرزا خان او احمد زی کمپوزنګ سنټر

۲۰۸ نمبر کوټه، دوهم پوړ ګل حاجي

پلازه یونیورسیټي روډ پېښور، پاکستان

تلیفون نمبر ۸۵۳۵۴۹

د چاپ ځای: د ساپي د پښتو څېړنو او پراختیا مرکز

د چاپ کال: ۱۳۸۲

د چاپ شمېره: (۵۰۰) پنځه سوه ټوکه

د پښتو ژباړې نېټه: ۲۳ جوزا ۱۳۳۹ هـ ش

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

اعوذ برب الناس، ملك الناس، اله الناس من شر الوسواس الخناس الذی یوسوس فی صدور الناس من الجنته و الناس.

(آمین)

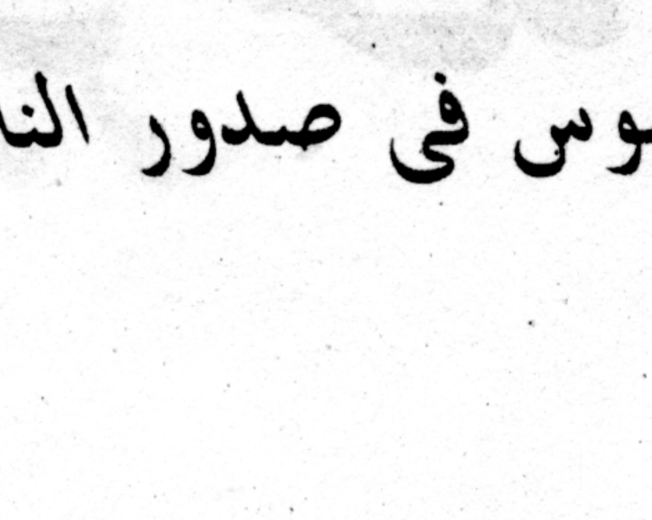

(c) ketabton.com: The Digital Library

ا برخه

(c)-ketabton.com: The Digital Library

د پښتو ژباړونکي

سریزه

دا کتاب ما د وطن دوستۍ د جذباتو د ژوندي کېدو په ملحوظ سره له اردو څخه ترجمه کړ او لوی غرض مې داؤ چې پښتانه ورونه د استعمارچیانو په ټګیو خبر شي او وپوهیږي چې دوی په څه چل ول سره د ویدو قومو پر اوږؤ باندې د مریی توب جوغونه ږدي کله ځانونه ورتېروني خوا خوږي کړي او کله یې دوړو په څېر سره د مادیاتو په خوږو تېر باسي له نفاق او یو د بل له بدبینیو څخه یې په بېلو بېلو صورتو استفادې کوي تور تکم و سپین ته متجددو قدامت پسنده ته غریب و بډای ته شعیه وسني ته. غلجي و درانی ته. مشروکشر ته داسې بد او منفور په نظر ورولي چې بیا یې اتفاق په هیڅ سره امکان نه لري دوی نه غواړي چې د خلکو زنګ وهلی فکرو نه دې د علم او پوهنې په صیقل سره رانه شي یا دې د آزادۍ غوښتلو احساسات وده په کې وکړي ولې چې په دې سره یې د سیاست منحوسه پرده څیریږي او دا د استعماریت تود بازار یې پر یوه مخ سوړوالی پیدا کوي مقصد دا دی چې د وطن خواهو او روشن فکرو مخونه هروخت د دوی په بېرحمانه څپېړو سره شنه شوي او هغه زحمتونه یې پر راوستلي دي چې بیان یې دلته نه

کیږي او ځانته فصلو باب غواړي ایا تاسې ته دا نه ده معلومه چې د برطانیې د استعمار چې دولت جاسوسانو به څو عمر د مخه خلك په اسلامي دولتو کې د پیرانو یا ملایانو په بڼه سره تېرایستله؟ او یا په هند کې په پنډتان او په تبت کې به لایلاماکان نه شوه؟

په دغو ټکیو سره به یې خپل مقصدونه تر سره کوله او زیار به یې یوست چې خلك د مذهب او یا قومیت په تعصب سره وجنګوي کرنیل لارنس چې تاسې به یې په دغه کتاب کې سرګذشت په تفصیل سره ولولئ یو له دې ډول ملعونانو څخه ؤ چې د انګلستان د دولت ګټو د ساتنې په لار کې یې د لوکو بې ګاهو انسانانو وینې د اوبو په شان سره وبهولې په عربستان کې یې د ترکانو او عربو په میانځ کې انقلاب جوړ کړ. د افغانستان سرحدي سیمو ته د فساد بر پایه کولو په غرض راغی د هند مسلمانان او هندوان یې د تعصب په اور کې مکوټ کړه په ترکیه، روسیه، چین او جرمني کې به یې کله په اصلي صورت سره او کله به نقلي صورت سره پټ پټ تحرکونه کول.

پښتنو ته په کار دي چې د ملعون لارنس د جاسوسي ګذارشات په غور ولولئ او له هغه څخه پاینات واخلئ.

لارنس

د آکسفورډ د ښار د کوم عالي پوهنځي د لوبو ډاګ دی هلکان تول په بازیو بوخت لیدل کیږي چیغو او هی هی یې توله فضاء پر سر اخیستې ده هلته لیرې یو ډنګر هلك د دیواله سره کتاب مخې ته نیولی ولاړ دی په ډېر دقت او بشپړه توجه سره مطالعه کوي د کتاب شیرینو قصو او رنګینو ادبي عباراتو هومره خوندور کړي دي چې سره له دونی کړپو کړو په اوهی. هیه یې حواص وبلې خواته نه ګرزي ده نه یوازې نن بلکه هر وخت یې د خپل لوړ مقصد او نیك هدف (علم) په لار کې د نړۍ توله خوندونه، خوښی و ښادي پرې ایښې دي بیله اړې او مجبوریدلو څخه نه له چاسره ګرزي او نه کار لري تل یې دا عبارت د خولې ورد دی چې (د مقصد معشوقه بیله جګر خونیو او زیاتو ربړواو کړاو څخه چا ته په لاس نه ورځي)

د هومري تینګې ارادې لرونکی انسان به په دونی کوچني والي کې ډېر کم پیدا کیږي چې د تولګي والو د کتاب د چینجي د نوم ایښودلو او یا نورو الفاظو په اوریدلو سره یې ارادې ته هیڅ تزلزل نه پیښیږي بلکه په جواب کې یې وایي عزیزانو د مقصد تر رسیدو او د علم تر تحصیل لاښه خوښې او ساعت تیرې شته؟ راشئ چې اوس زحمتونه وګالو کړاو او ربړوته ځانونه ورکړو هر وخت چې مو د علم و عرفان مزل په خیرو عافیت سره طی کړ بیا به نو خوښې کوو خاندوبه او د نړۍ له هر ډول خوندو څخه به

خوند اخلو دی هلك چې له کوچنیوالي څخه یې د کنجکاوی څېړنې او حکیمانه افکارو پوخ حس درلودې تاسې به یې نه پېژنئ ښه یې وپېژنئ دا د انګلستان هغه صالح بچي او رښتین خدمتګار (لارنس) دی چې د وطن د ګمارل شوي خدمت په لار کې یې څو واره د دار رسۍ و غاړې ته لوېدلې او د افریقې په وچو بیابانونو کې په شواروزو شوم ګرزېدلي دي مګر سره له هومره زخمتو یې د استعماري پلانو د بشپړولو په لار کې اراده نه ده سسته شوې او نه څه تشویش ځنې ښکاره شوي دي.

د ده د پشپړ تدبیر او کاملې جاسوسۍ اثرؤ چې د شرق خصوصاً د عربي ممالکو په غاړه کې یې د مریې توب پنډه کړې واچوله او هسې کارونه یې وکړه چې یو منظم جرار فوځ سره د عصري وسلو له لرلو د هغو له کولو څخه عاجزه وؤ.

یو څوك چې له ورکینې څخه په عیاشیو روږدنه وي او تر خبرو عمل ته ترجیح ورکوي و هغه ته ولې هر رنګه سخت کارونه اسانه ونه ایسیږي؟ بدبختي یوازې د لټانو پرکور مسلطه شوې ده د ننګ مېړونه او د عمل خاوندان له دې رنځه څخه پاخه دي.

دې زمونږ انګلیسانو د افتخار تومنې (سرتامسن لارنس ایډورډ) د جاسوسۍ تر تعلیم دمخه له قدیمو آثارو او تاریخي روایاتو سره زیاته مینه درلوده د متعلمۍ په زمانه کې به د وزګارېدلو په وخت کې پر بایسکیل باندې سپور سره له کمرې پر زړو کلاؤ او کلیساو باندې ګرزېدئ عکسونه به یې اخیستله تاریخي روایتونه په یې دهر چا له خولې څخه غونډوله په بغل

ځولی کې به یې همېشه غیر د زړو کلاؤ او ورانو ښارو له عکسو څخه بل شی نه میندل کېدې د ده معلومات د تاریخ په خصوص کې هومره موثق ګرزېدلی وه چې دا کاډیمیو استادانو په استسنا د په کاوه او د درس په ضمن کې یې د مثال په توګه سره را وړله هر وخت چې به یې د کومې واقعې څرك پیدا کړنه یې پرېښودله څو د هغې په متعلق یې خپل معلومات نه وای بشپړ کړي د څرك ایستو او څېړلو ماده یې په دې اندازه سره قوي وه چې غیر له تاریخه څخه یې د نورو شیانو د شروع ختم او پېښېدلو د علت په شاو خوا کې هم معلومات لاس ته راوست یوه ورځ دا د علم مین پخپل اطاق کې په علمي تحقیقاتو بوخت وٴ چې ناڅاپه یې یو شمېر ټولګي وال د مکتب د ادارې له طرفه څخه ګمارل شوي راغله او دی یې زجراً د لوبو د ډګر تګ ته مجبوره کړ که څه هم ده خوار ډېر عذرونه ورته وکړل او راز رزاز پلمې یې ورته وتراشلې مګر کومه نتیجه یې ونه ښندله پس له دې څخه به په هره ورځ په حورامات زړه سره صرف د مکتب د ادارې د امر د تعمیل او احترام په ملحوظ د لوبو ډاګ ته تې او هلته به یې په کوم چم سره ځان دورې هیته ګوښه کاوه د خدای کړه وه یوه ورځ د لوبو په ترخ کې یوه شوخ هلك نابېره داسې سخت پورې واهه چه راسته پښه یې په ورانه کې غوټه ما ته شوه دې ناوړې پېښې یې وجود هومره ضررمن کړ چې بیا یې بدن پر مخ وده ونه کړه.

مقصد دا دی چې پس له روغتیا څخه رسماً له سپورټ معاف شوي دي معافېدو سره له معیوبی پرده باندې د اختر ورځ جوړ کړه هره ورځ به پس له لوسته څخه په خلاصه پښه سره د قدیمي آثارو د تحقیق او میندلو په غرض سره نابلدو ځایوته تې څو یوه ورځ یې د دغو تحقیقاتو په ترڅ کې د آکسفورډ د ښار یوه ډېره زړه نقشه ومیندله چې په هغه کې د پوښلي ویالې ځرك ؤ چې و(پالي) پله ته نیژدې د برېښنا د کارخانې تر شابهېدله او د ه ګاهي نه وه لېدلې دې ویالې ده ته یو نوی مضمون پیدا کړ په دا سبا ډېر وختي د یو شمېر نورو پوهنځو له زده کړیانو سره د نوموړي کارخانې شا ته ورغئ هغه یې د سیند پر غاړه باندې پرېښودله او د ازړه و رمېږه په یوازې سرسره په یوه وړه یېړۍ کې سپور شو د سپرېدو په ترڅ کې به هغو کټ کټ پرخندله او یو له بله به یې سره ویله دا سودایی بیا وګورئ چې و څه ناشودو ته یې فکر شوی دی مګر دی د عزم او ثبات قهرمان د دوی و هغو نیښ د ارو ویناؤ ته څه اهمیت ورنکړ او نه یې پخې ارادې کوم تزلزل پیدا کړ په خورا اطمینان او ډاډینه سره د خپل مقصدو لور ته رهي شو په لومړي سر کې دا خیال ؤ چې له دغه مخامخ لارې څخه به د (پالی پله) وسرته ورسیږم مګر د اوپو باداسکو او څپو یې بیړۍ سیده په پوښلي سوپ ننه ایستله او له نظره غایب شو چې دې غایبېدو یې په ننداره کوونکو کې یو عالم اضطراب او پرېشاني پیدا کړه مګر ده خپلو معنویاتو ته هېڅ تغیر ورنکړو هم هغسې یې د پخوا په څېر سره د کښتۍ

پرونه ښورول په دې تیاره تونل کې چې د لاس ګوتې نه معلومېدلې او له پورته خوا څخه غیر د ترامو له دربې او د موټرانو له بغهاري بل شی نه اورېدل کېدې زمونږ دا وړوکې پهلوان تقریباً دوه ساعته د اوبو له باډاسکو او څپو سره په کشماګش بوخت ؤ خو په پای کې یې له لرې څخه یوه خفیفه رڼا تر سترګو شوه څو دقیقې لا نه وې تېرې شوې چې سمدستي بېړۍ د "پالي پله" د ابلې خواته له سوپه څخه راووتله او نیژدې وساحل ته په ډېره کرارۍ سره تکیه شوه په دې وخت کې یې یوه نجلۍ ولیدله چې دورې هیسته یې لامبو کوله او تر ځینو پورته یې ټولګي وال په ډېره وارخطایي سره هم هغسې ولاړ تر سترګو شوه چې د بېړۍ د غائبېدو له زمانې څخه یې بیا تر دې وخته پورې د ده انتظار یوست او په ډېره بې تابۍ سره به یې په سوو کرډو کې یو د بله سره ویله چې زمونږ ګران ملګري "لارنس" په پوښلي ویا له ننوتې ځینو یې بیا د دغې حادثې پېښېدل د سرټمبګۍ او ناپوهې موجبه بلله څو هغه و چه د دې انتظار او یو عالم حیرت په ترڅ کې یې ناڅاپه سترګې پرده ولګېدلې او هر ویه یې له خپلو کرو وینا ؤ څخه خجالت وخوړ فوراً یې ورالا کړه او په ډېر اخلاص و محبت سره یې له بېړۍ څخه راکښته کړ ټولو ملګرو او بیګانګانو د خپل عطوفت په غیږ کې ټینګ ونیوی او استقبال یې څرنګه چې ورسره ښائیدئ پر ځای شو وروسته تر دې نو هر یو د ټوکو او خوش طبعی په صورت سره پوښتنې ځنې شروع کړې یوله دوی څخه ورته ویله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

"کومان کومه چې په دې خطرناکه حادثه او تهلکه کې دې د ځان زړورتوب آزمویه"

لارنس د ده دې چې موردې او نامعقولې پوښتنې ډېر وخندا وه په ځواب کې یې د ورته وویله ښاغلیه! زمادې جزئی کارولي ته په دومره زیات حیرت کې واچولې؟ آیا ستاهمت دونه لږدی چې داسې ناچیزه کارته لاهم د تعجب او حیرانی په سترګه سره ګورې زما د زړه په سنجول سوو نقشو کې خو داسې وړې وړې واقعې کوم قدر نه لري هغه وخت به زما د افتخار او ویاړنې ورځ وي چې د وطن د چوپړ په لار کې مې یاوینې تویې شي او یا د بریالیتوب بختور نښان مې پر تټر وتومبل شي". وروسته تر دې که څه هم په ښوونځي کې د ده کلونه، کلونه تېر شوه مګر د هم صنفانو له شوخیو او ځورولو څخه ونه ژغورل شو و مطالعې ته به یې نه پرېښودی او کله چې به د کوم مقصد پر لور رهي کېده تېوکې به یې پر کولې او د (کتاب د چینجي) تحقیر آمیزه ناري به یې پسې وهلې خو سړه له دومره سختیو او اهانتو یې د خپل هدف مزل په ډېره سرړه سینه سره تېره وله. کوم وخت چې به دوې یا درې ورځې پرله پسې رختې پېښه شوه او یا به د عمومي تعطیل موقع راغله نو به یې د برطانیې یا فرانسې ولیرو، لیرو علاقو ته د علمي سیر په غرض سفر کاوه هلته به یې د مهمو شیانو او د لیدلو وړ ځایو په متعلق نوټونه ترتیبول او له هر چا څخه به یې د خپل معلومات د پراخوالي په ملحوظ پوښتنې کولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د انګلستان د ارشتین زوی (چې زه یې د ورکتوب په مصغر نوم سره یادوم) او زما مات قلم د ده د بشپړې سوانح لیکلو عزم کړی دی زمونږ له هغو لوړو شخصیتو څخه دی چې محبوبیت یې نه یوازې د نارینه ؤ او بلکه د ښځو او وړوکو په زړو کې لا هم شته هغه د مکتب هلکانو چې دی یې مضحکه ګرزولی ؤ اوس یې تر قدمو لاندې سترګې ږدي او د کتاب د چینجي د نامه په عوض کې یې د صالح بچي او سیاسي لوی قهرمان په نامه سره یادوي ولې به یې نه یادوي خو د وطن د عشق په لار کې یې عملي امتحانونه ورکړه او هغه زحمتونه یې وګالل چې د سست عنصرو انسانانو په وس نه دي پوره دا زمونږ د سترګو تور لارنس د تعلیم د زماني په آخر کې د (جنیر) کالج د ټولو زده کړیانو د توجه مرکز ګرزېدلی او د اکثرو به د مطالعې د سرګرمۍ او اخلاقي وضعیت له خاطره غبطه په کېدله د بائیسکیل په سپرلو کې خو د ډېرو ګرزېدو په نسبت سره په پای کې دومره ماهر شو چې د کالج د سپورتي ټولنې له طرفه څخه د (ستر ممبر) لقب ورکړ شو. ده د خلکو له نظره نابغه او د صبر و حوصلې غره په پای کې د عوامو او خواصو توجه ځانته داسې جلب کړه چې په کورو، دکانو، کافیو او حتی کالجو کی به یې پرژوندانه باندې تبصرې کېدلې او هر چا به ویل (قوي امید شته چې دا وچ دنګر هلك دې یوه ورځ نه یوه ورځ د نړۍ له لوړو شخصیتو او وتلو وګړو څخه شي)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې هغه سړی وُچې د خپلو وسیعو معلوماتو په زور یې لومړنی مقاله د شام او فلسطین د هغو زړو کلاؤ په باره کې ولیکله چې د مسیحي مجاهدینو له طرفه ورانې شوې وې که څه هم د ده دا مقاله د انګلستان د ټولو علیمي ټولنو خوښه او بېل، بېل تقریظونه پر ولیکل سوه مګر دی پر دې عقیده باندې وُچې تر هغو پورې مې معلومات په دې باره کې د ډاډینې وړ نه دي تر څو چې پخپلو سترګو یې له نیژدې څخه ونه وینمه یعنې په دې کې د ده لویه غایه او مقصد دا وُچې د نوموړو مځکو د اوسېدونکو روحیات او د معشیت طرز هم ځانته بشپړ معلوم کړي چې بیا به په بله پلا کې خپل مجوز پلانونه هلته ښه عملي کړای شي نو د همدغه منظر په اساس په (۱۹۰۹) عیسوي سنه کې د شل کلنۍ توب په عمر د شام د شمالي علاقو په سفر روان شو او د عیسوي مجاهدینو د تګ لاریې تعقیب کړه.

د دې کتاب ښاغلی ویونکي به ګومان کوي چې زمونږ دې محترم سیاح به څومره ډېرې پېښې له ځانه سره د همدې مقصد د وړاندې بیولو په غرض اخیستې وې حال دا چې داسې نده غیر له هغو سلو پونډو چې له آکسفورډ څخه بیا تر بېروت پورې پر کرایه ځینې ولاړه بل شی یې په جېب کې وجود نه درلود پس له بېروت څخه یې د پېسو د نه لرلو له جهته د شام او فلسطین ټوله مځکه پیاده طی کړې د خوراك پیدا کولو وسیله یې ورځنې مزدوري او یا د پرېښو عربو میلمه پالنه وه مګر کله چې

بیا خپلې پاکې خاورې (انګلستان) ته راستونېدې خورا ډېر مبلغ ورڅخه موجود ؤ دې لنډ سفر یې تقریباً دری میاشتې وخت ونیو له فلسطین څخه نیولی بیا تر قدیمي او ډینسیي پورې چې اوس د حیفا په نامه سره یادیږي وګرزېده او تر یوې اندازې پورې یې د خپلو معلوماتو او تحقیقاتو لمن ارته کړه.

د دې بریالي سفر تر بشپړېدو وروسته یې خپل متفرق نوټونه مرتب او له همدې لارې یې د مسیحي جګړونو وشهرت ته یو په زړه پورې تفصیل ورکړ دا مسیحي میړونه چې په دې ځای کې یې ذکر راغی زمونږ هغه زړور ورونه وو چې د مذهب او هېواد د پټ خوندي کولو په غرض یې خپل کورونه پریښي هلته لیرې په ایشیا کې یې له مسلمانانو سره سخت جنګونه وکړل دا جنګونه نه یوازې له دغه وخته څخه بلکې درې سوه کاله د مخه لاجاري وه چې بیانونه یې په تاریخ کې واضح لیکل شوي دي او زما نور تفصیل ته حاجت نه لري هغه شی چې زمونږ زړونه یې ډېر رازخمي کړي او انتقام اخیتو ته یې اړئیتسلی یو د اسلامي لښکرو بې رحمانه یرغلونه او بد سلوکی دې مونږ د ښځو د بې ناموسولو او یاد دوی د نورو بربریانه او ځناورانه وضعیتو له کولو څخه نه یو متاثر شوي بلکې هغه شی چې زمونږ زړونه یې رازخمي کړي او سترګې یې راوښلنې کړي دي د مقدسو کلیساو نړول او د هغو پر ځای باندې مسجدونه ودانول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د غو هېوادو چه دلته يې لنډ تذکر و شو يو وخت د مسيحي مجاهدينو صليبي فخرو شرف ځانته حاصل کړي وٴ مګر د لارنس د سفر په زمانه کې د ترکانو هلالي جندۍ پر رپېدله.
اوس غواړم چې بېرته په اصلي مطلب پېل وکړم او د دې پرديس ګرزندوي د دې سفر پر خواريو او زحمتو باندې چې د انګلستان د اجتماعي چوپړ په لار کې يې متحمل شو څه نا څه رڼا واچوم. ده په دې پلا کې خورا ډېر تکليفونه وګالله او له زښتو ډېرو عجائيبو سره مخامخ شو چې پوره بيان يې زه په دې وړوکي کتاب کې نشم کولای خو سره له هغه به يې په لنډ صورت سره څه تذکر ستاسې حضورته عرض کړم. د مخه وليکل شوه چې لارنس د (خلبيي) د آثارو د څرك ايستلو او نورو تاريخي معلوماتو په غرض سره سمې لارې پرې اېښې د وچورينګو او سيوځوونکو بيابانو پر لور روان وٴ تر څو چې وروسته تر ډېرو لوړو تندو او پښتو تناکيو د سينون (Sahyouyahyoun) و کلاته ورسيدې دلته يې نور خپل ټوله نوټونه له مشاهدوي معلوماتو سره مقايسه کړل او څه نور اضافه توب چې په کې ممکن او درج يې کړ د " سينون " د کلاتر کتلو وروسته د (سينټ پال) د زماني له کنډوالو سره مخامخ شو دا کنډوالې زمونږ د زړورو مجاهدينو د جلادت او زړورتوب يا د ګارونه دي که څه هم اوس له دوی څخه غير له څو زړو کنډر کېږو دېوالو څخه نور څه نه دي پاتې اما د مجدو عظمت خاطرې يې زمونږ په زړو او يا د تاريخ په پاڼو کې محفوظې دي دا منمه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

غلیمانو به مو په هر ځای کې ودان ښارونه له مځکې سر سم کړي وي او له وجوده څخه په یې د خپلو منجوسو ذهنیتو په مقتضا سره پر مخ سترګې پوټوي اما د زړونو لیکنه او د حق بینو مرتبت یا داشتو نه خو نشي محوه کولای یو وار خو دې هغه زمانه وړیه یاد کړي چې زمونږ عیسویانو زړورو ښځو او له کاره لوېدلو زړو د ټینګ عزم او مېړانې په قوت سره و دوی ته داسې ماته ورکړه چې د ټولې دنیا په تاریخ کې ساري نه لري آیا د (رچارډ) د توري هیبت او د مسیحي توریالیو لښکرو د یرغلو وېره د دوی له زړو څخه وتلې ده چې اوس یې د تاریخي عمراني آثارو نړولو ته ملا تړلې او خپل د انتقام اور په دې سره وژني.

نو اې زمونږ استاځي لارنسه! و دوی ته ووایه چې د انګلیسانو د ځلمیانو په رګو کې لاتر اوسه د صلیبي مجاهدینو تودې وینې په جریان کې دي بیا به په دې نیژدې ورځو کې خپل د توري شرپ او د مېړانې جذبه در وښیي.

مطلب دا دی چې لارنس د نوموړي مخروبه ښار د تېر عظمت په یاد خورا ډېرې د افسوس او تاثر اوښکې تویې کړي او په خورا کوټلي زړه سره په داسې حال کې چې څه سوځونکی حماسي شعرونه یې وویله ځنې روان شو، وروسته تر څه څکل تګ یې نورې زړې کندوالې و مخې ته راغلې چې په بېرحمانه ډول سره نړولی شوي او د لیدلو د توقف قابلې نه وې په دې ځای کې له یوه بدوی عربه سره چې څو وخته د مخه یې ورسره لیدلي وه مصادف شو تاسې ته به معلومه وي چې د عربو بدوان د چا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

نمك خوردني او مېلمه پالنې ډېر پاس ساتي نو په همدې اساس سره يې کوم تعرض پرونه کړ او څرکنده ځنې تېر شو.

اوس نو.تاسې قضاوت وکړي چې په دغسې وچو بيابانو او سوځونکو ريګونو کې چې مرغه پر نشي وهلای ګرزېدل په لوی لاس د مرګ وخولې ته ځان ورکول نه دي ! مګر د برطانيې دې باعزمه زوی او زړرو سرباز دا ټولې سختۍ او مشکلات د مقصد ميندلو په لار کې پر ځان يووړه څو وروسته تر زياتو ستونزو او کړاو بېرته د (عرفي وښارته ستون شو هلته يې لږ توقف وکړ بيا يې د فرات د سند ساحلي لار د عيسويانو د نورو آثارو او زړو کليساو د ميندلو په ملحوظ سره واخيستله ولې چې له هغو سره د مسلمانانو په بې احترامیو او بربرانه سلوك د مخه غوږېدلي او زړه يې غمناك شوي ؤ.

اې زړورو عيسويانو!

هغه زمونږ وستاسې د زمريالیو پلرو په ناز جوړ شي عمارتونه اوس په داسې تاثر آوره حال سره نړېدلي دي چې د هر عيسوی يې په ليدو سره بايد اوښکې ونه دريږي نن ورځ يې اوسېدونکی يا غله او يا په موقتي ډول سره عربي پونده دې هغه د پخوا شور ماشور او هي، هي: يې په سره سناسره تبديل شوی دی غير د باد له پوښکې د مرغانو له چونګې او يا د ځناوور سره غرومبی ځحه بل شی نه په کې اورېدل کيږي.

پرديس لارنس او د انګلستان د احساس بچي د يو عالم تاثر په حال کې په هغو کې تلولی. بلولی. دورې هيسته وګرزيدي او د.

تېر مجد و عظمت صحنې يې په غير مرئی صورت سره دې پلو او هغه پلو ته تر سترګو تېرې شوې بل د خپلو نيکه ګانو هغه زمانه ورپه ياد شوه چې په دغه ځای او فلسطين کې په ډېره مېړانه سره وجنګيدل د دوی کورنۍ د (والتر) په نامه سره يادېدله چې د انګلستان په تاريخ کې ښه نوم لري د هغو د پاك روح او تودو وينو برکت دی چې بيايې په کورنی کې داسې مېړه پيدا شو چې ټوله هېواد په ويارې او غليمان يې د ملي احساساتو او د ملت خواهي او وطندوستي و جذبې ته هك پك تللي دي.

کله چې دی په خير و عافيت سره وروسته تر يو لړ مشاهدو او علمي تطبيقاتو بريالي و هېواد ته راستون شو نو يې خپل ټول معلومات د مضمون په ډول سره مرتب او مردف کړ چې په علمی مجامعو کې د هغه ښه استقبال وشو او ديوويشت کلن زده کړې شاهکار بلل کېدای شوای حقيقتاً دغه متتبع زلمي د څلورو کالو سفر په موده کې چې له هرې ګټې سره يې مرګ ترلی سر ببره پر نورو صفتو باندې داسې حفريات او تحقيقات په تاريخی موضوعاتو کې وکړه چې د دې فن ماهرانو او متخصصينو په نظر کلو نشوای کولای بل يې په عين حال کې د برتش موزيم دې ته مجبور کړه چې خپل د حفر — معلوماتو لمن د هغې خواته يسې اوږده کړې همدغه سبب و چې نوموړی انجمن ګمارل شوو غړو ذ ده په لارښودنه سره کولای شوای چې د اهتم — زاړه آثار او عمارتونه چې د ريګو تر

کوټو لاندې شوی وو کشف او بشپړ حفریات په کې وکړي که څه هم د دغو آثارو او خرابو څرك څلوښیت کاله د مخه یوه لارور کې مسافر ایستلی ؤ مګر افتخار یې و ده ته راجع شو په (١٩١٠) عیسوي کې چې یوه ډله زلمیان د حفریاتو او علمي سیر په غرض سره و فلسطین ته تللی وه. کوم یو له هغو څخه د لارنس د ربړو او زحمتو تذکر و کوم دوست ته د لیك په ذریعې سره داسې کوي:

(مونږ په دغه وچ ریګ کې د نابلدی په حال کې له یوه لارنس نومي زلمي سره مخامخ شوو چې و ټینګې ارادې او علمي سرګرمیو ته مو یې ګوته په غاښ ونیوله د دې مځکې ګرمیو او زحمتو پر ده باندې هېڅ تاثیر نشوای کولای.)

یو بل ځوان چې له لارنسه سره یه دې سفر کې ملګري او د علمي تحقیقاتو یا حفریاتو مرستیال یې بلل کېدی و خپل ورورته چې لیك کې د دې سفر کوایف داسې بیانوي:

(د سفر زحمتونه مې د یوه لارنس نومي ځوان په اندیوالی سره پر مخ سپك شوي او یو عالم خوښې راته موجوده ده د دې ځوان د ذهانت او فهم تعریف زه پخپل مات قلم سره نشم درته لیکلای په خبرو کې یې یو عجیب سحر موجود دی چې هر ډول مخالف او نقیض تر تاثیر لاندې ژر راوستلای شي.

لنډه دا چې پشاش تندې یې د یوه موفق سیاسي او زړورتوب و تحمل یې د یوه مبارز سرباز نمایندګی کولای شي.)

د حفریاتو د زماني د اوږدوېدو له امله يې د نيژدو کلو له ترکانو او عربانو سره اشنايي پيدا شوه چې هغوی به پرده باندې دفصيحې عربۍ د ويلو له جهته څخه د دغې مځکې د اوسېدونکي عرب ګومان کاوه او د تګ و راتګ سلسله يې سهاروبېګا د وزګارېدو په حين کې ورسره جاري وه د تعجب خبره خو لا دا ده چې د دې هومره ناستې ولاړې په زمانه کې يې پر دې مدبر سياسي شخصيت باندې د يوه انګليس ګومان ونه کړای شو د هر يوه محبت تر دې اندازې پورې ورسره پيدا شوی ؤ چې بېله ده څخه به و عمومي مجلسو او ټولنو ته نه تلل وايې يوه ورځ د همدغه محبت له وجه څخه داسې ورته وويل شوه:

((زمونږ ګرانه اشنايه ستا د دې وړوکي پړې و تحمل او استقامت ته خدای ږوټوله هك پك تللي يو رښتيا هم دا د عربو د هغو تودو وينو تاثير دی چې ستا په رګو کې جريان لري))

د دوی دې وينا لارنس په بريتؤ کې وخنداوه او په خورا جذابه لهجه سره يې ورته وويل:

((تاسې ولې زما ودې زحمتوته تعجب وړي ياست او د تحمل قوه مې ما فوق الطبيعته ګڼي آيا تاسې نه پوهيږي چې په ژوند کې پر انسان باندې هرډول سړې او تودې راځي او دا تطور يو معمولي کار دی چې هېڅ د ويلو بايد نه لري هغه چا ته بايد د مېړانې او زړورتوب نسبت وشي چې له مرګه نه ويريږي او د مقصد ميندلو په لار کې له هېڅ شي څخه ډډه ونه کړي))

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې ما په دې معمولی کار سره مه ستایاست هغه وخت به زه د ستاینې وړ وبلل شم چې د یوه حقیقي وطندوسته په څېر سره وخپلې پاکې خاورې ته خدمت وکړم).

وایي د ده دې راشې درشې او اخلاقي سلوك له پونده و عربو او یا نورو ملکي وګړو سره په څوکسو مقصد په جرمني انجینزانو کې چې د دې منطقې د ریلوایي په سمولو سره مامور و د حسد اوربل کړ او برملائي د مخالفت لار واخیستله مګر د باعزمه لارنس پر روحیاتو باندې دې ناوړه وضعیت کومه اغېزه ونه کړه او نه یې په هدف کې کومه سکته ګي ورپېښه کړه په ډېر متانت او سړه سینه سره د مقصد پرلور روان وؤ. سربېره پر دې به یې کله کله هغوی ته د دې بدلو په معاوضعه کې د حفریاتو را ایستلې ډبرې هم ورکولی او د بېکاري په وخت کې به یې د کار کومك هم ورسره کاوه په دې هومره موده کې یې نه چا د خواشینی اظهار وارویدي او نه یې کوم وخت په مسخرو کې د هغو یادونه ورته وکړه.

تاسې ته به معلومه وي چې پوهان او سیاسي وګړي چې په ژوند کې لومړنی حق ورته ثابت دی تل د خلکو و بدسلوکیو نه تېرونه سپر وي او د بدیو په مقابل کې ښه سلوك ورسره کوي نو په همدې اساس سره زمونږ دې باتدبیره سیاسي شخصیت چه د انګلستان په تاریخ کې یې نوم په زرین خط سره لیکلی دی. خپلې روحیې او رویي ته د هغو په مقابل کې څه تغیر ورنکړ یوه ورځ یې نوکر په داسې حال کې چې دی او ملګری یې د نوتو په

مرتبولو بوخت وو و اطاق ته وارخطا ور ننه ووت او د پولسیانو له راتګ څخه یې چې د دوی په نیولو او مراقبت سره مامور شوی و خبر کړه یوه ګړی وروسته یوه ټولګي وسله والو سپاهیانو د یوه ضابط تر مشرۍ لاندې په خورا بېړه سره یرغل پر راوړ او په ډېر عصبانیت سره یې تهدیداً و دوی ته داسې وویل:

(خبردار چې شور ونه خورئ کنه ګولۍ به مو تر ټټرو پورې وری ووزي تاسې په کوم امر سره زمونږ د دولت قیمتي ډېرې پر جرمنیانو باندې وپلورلې او بل مو د حفریاتو په ترڅ کې وسیاسي فعالیتو ته ملاتړلې ده په ښې غوږیې ونغوږې چې د ترکیې ویښ دولت دوست و دښمن ښه پېژني او د هر خارجي ناوړه حرکتونه تر پوره مراقبت لاندې نیولای شي)

د دوی دې بې منطقو ویناو پر لارنس باندې کوم تاثیرونه کړ او نه یې د ده په بشاش تندي کې د غمناکې ګونځې پیدا کړې په ډېره بې پروایي او متانت سره یې ورته وویل:

(د کوم سند له مخې تاسې د قیمتي تیږو خرڅلاو پرما باندې تاوانوي او یا مې د سیاسي فعالیت په جرم سره متهم بولي که ستاسې له قیمتي تیږو څخه مراد هغه بېکاره تیږې وي چې غیر د عمارتو له تعمیره څخه بل ارزش نه لري او مایې وړیا و دوی ته دوړنګ اجازه کړې ده بیله خبره بلله کیږي او زه یې د تردید د لیل نه لرمه) مطلب دا دی چې د ده د غو معقولو او مدللو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

لایلو د هغو بې تزبیو او سر تمبوو مراقبونو پر زړو باندې کوم تاثیرونه کړ او بالمقابل یې په ډېره بې شرمۍ سره ورته وویل:
(چې شه شیطانه دا خبرې ستا د جرم نوعیت نشي اړولای او نه داسې په پښتو ترلې خره یو چې په دې پستو خبرو سره به مو خطاباسې دا د سلطان حکومت دی دلته زمریالی ترکان او ننګیالی عرب اوسیږي چې پلرو یې د یوه (الله اکبر) په غږ سره ستاسې د پلرو او نېکه ګانو زړونه له ګوګله ایستلی وو زمونږ د ښکلو زلمیانو د دیندارو زړو په رګو کې لا د تېر مجدو عظمت هغه تودې وینې جریان لري او د موټو قوت یې نه دی زایل شوي د ایوبي صلاح الدین د لښکرو زوږ او د ډزوطنین د دې ځای له جګو غرو او پراخو بیابانو څخه لاغوږو ته رسیږي او هر ساعت د وېښتوب الهام را ته کوي نو په ټینګه سره و پوهیږي چې په دغو خړیو پوړیو سره مو نشي تیرایستلای او نه مونږ لره د دلایلو اروېدلو صلاحیت او موقع شته هلته د رښتیا میدان لره چې ورغلاست بیا هرڅه چې وایاست او هر دلیل چې پېشوي پیش یې کړئ.)
پسله دغو لاپو او خود نماییو څخه یې د انګلستان هغه صالح زوی (لارنس) سره له ملګري مخ دا مینه قوماندانی پر خوا روان کړ پرچارپېر باندې یې د پولیسو ګمارل شوي ټولګي په ډېر منظم صورت سره برچه پك روان وه د سیلانیانو له طرفه څخه به کله په تېرو ویشتل کېدل او کله به یې ښکنځل او بدو رد ورته ویل خو سره له هغو نه اهانتو او انضباطي تکالیفو د دوی په

معنویاتو کې چاتزلزل محسوس نه کړ په دېر متانت او وقار سره لکه څنګه چې د دې خاورې له زامنو سره ښائیدلـه روان وو د نوموړي قوماندانۍ په غولي کې د زیاتو خلګو غونډیدلو او یا د نورو پولیسي تر تیبو په نیولو سره دوی ته دا محسوسه کړه چې مسئله ډېره درنه ده او د چاره جویې لپاره یې پلان جوړول په کار دي او بل د دې اداري د عمارت د دوهم پوړ په منځني اطاق کې یو سوربخون شین ستر ګی ځوان د دغې مقدمې د کار روایې لپاره هم منتظره ناست ښکاریدي چې د نوموړي موضوع مرتبې پاڼې به یې سره اړولی راړولي. د دوی په رسېدو سره له هرې خوا څخه زوړ پورته شو او هر ننداره کوونکی به یې د لیدلو لپاره ډکې وهلي پولیسو انضباط او مراقبت ته زیاته توجه وکړه او نور موظف کسان پر خپلو ځایو باندې تیارسئ ودرېدله پسله ۱۰ دقیقو څخه د چوپېدوزنګ ووهل شو او مجسترېټ د خپلې شخصي دوسیې پر کتلو پاڼو سربېره نورې پاڼې هم راوتلې چې په مخفف صورت سره په سره قلم اشارې ورته شوي وي وروسته د آرامۍ او سکون تر اطمینان یې فوراً په لوړ آواز سره د عمومي محضر په مخ کې د هغو په ویلو سره پیل وکړ او په پای کې یې د ثبوت چټې نتیجه هم پر اضافه کړه چې په هغه کې یې لارنس او ملګري مجرمان بللي او له صلاحیت لرونکي مقامه څخه یې د دوی لپاره د درنې سزا غوښتنه کړې وه دا یو عجیبه قانون دی چې د مجرم د قناعت ملحوظ کړې په کې نشته صرف د پولیسانو او یا مغرضو

(c) ketabton.com: The Digital Library

جاسوسانو درواغو ته اهمیت ورکول کیږي او د دوی هره نظریه په هر مورد کې د ډاډني وړ او د عدالت قبوله ده.
سربېره پر دې قطعي نتیجې او بې ځایه تقاضا باندې (لارنس) د منطقي دلایلو په زور سره د تجدید نظر لپاره مقدمه لس ورځې تال کړه او بل یې مجستریټ قانوناً مجبور کړ چې د معاملې تر فیصله کېدو پورې دې دوی د لویې جېلخانې په عوض کې د توقیف په کومه کوټه کې تر خراست لاندې ونیسي نو په همدې اساس سره یې په دې وخت کې کالي تلاشي شوه او هغه مرتب یا داشتونه چې د تندې په خولو او د مزلو، مزلو په ستړیاو سره یې لاس ته راوستلې ځنې واخیستل شوه که څه هم د وعده خلافو مامورینو له طرفه څخه یې د بېرته ورکړي ډاډ ورکول شو اما کومه فایده یې ونه کړه. تر دې کار وائیو وروسته یې نو دوی د توقیف و لور ته بوتلل او مامورین ډوډۍ خوړولوته ولاړ شوه په توقیف کې (لارنس) یوه ورځ ذ خبرو په ترڅ کې و خپل ملګري ته وویل: په دنیا کې د سعادت تر مرګ بل مسعود شي نشته ګومان کومه چې ته به هم د دغې نظریې طرفدار یې؟ زما وستا هدف خو صرف و انګلستان ته خدمت کول او د دغې پاکې خاورې عتلا ده نو د دې اعتلا د تامین په لار کې بند، وهلو، حتی و مرګ ته هم باید ځان ورکړو د خپلو ګرانو اولادو مالو او حتی سروباك ونه لرو. زه چې د خپلو نورو وړونو د خدمتو خاطرې او د مینې د محبت جذبې را په زړه کړم خدای رو له ډېره خجالته څخه کښته ګورم مګر سربېره پردې باندې ما

و تاته د ځانو په خلاصولو کې سعیه کول لازم دی ولې چې له یوې خوا څخه لوی، لوی کارونه را ته ګوري او د ګمارل شوي خدمت د پلانو یوه برخه لاوسرته نه ده رسېدلې او له بلې خوا څخه د ترکانو مرداري بندیخانې چې د خزندو او موذي حشرو له لاسه څخه څوك ټیك نشي په کې کولای هغه جهنم دی چې ذکر یې د انجیل په مقدس کتاب کې لاته دی راغلی)

مطلب دا دی چې دنیولو په پنځمه ورځ یې غټ او کوچني مامورین د حکومت په عمومي سالون کې د محاکمه کولو په غرض سره غونډ شول مجسټریت د تحقیق او یا د اشتوپانې د دوې و مخې ته کښیښوولې د ترکانو او عربو کینه کښنو سیلانیانو په ډېره بې تابۍ سره د هغوی د جزا د تعین انتظار کې (لارنس) او ملګری یې چې د جزا د اورېدو او یا نورو پوښتنو په غرض سره هلته راوستل شوي وو په یوه ګوښه کې د دوو ضابطانو تر مراقبت لاندې غلي ناست وو چې په ډېر حېرت سره یې د عدالت د سترو غړو د طفلانه وضعیت ننداره کوله کله به د حملې کولو د موقع په فکر کې ډوب شوه او کله به یې د هغوی و بې منطقو ویناوو ته غوږ ونیوئ خدای چې په دې وخت کې ناڅاپه د لوړو مامورینو په میانځ کې پر ځینو اطلاعاتو باندې د نظریو مخالفت پیدا شو چې د ټولو حاضرینو فکروئه د هغو وخواته جلب شوه زمونږ دغو دووبې ګناهو شخصیتو دا موقع غنیمت وبلله او په یوه اتفاق سره یې د هغو توپنچو په ذریعه سره چې د دوی د خائینو ساتونکو له طرفه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه د پیسو په مقابل کې د مخه ورتهیه شوي وي یرغل پر ورور چې تول یې وارخطا او سراسیمه کړه د تحقیق هغه مرتبې پانې یې سره څېرې ویرې او خپل شخصي یاداشتونه هریوه وګوتو ته را وستله بیا یې نو په بېغمه زړه سره د پوټېدو تر ځایه پورې ځانونه ورسول.

ای خوب وړو ترکانو او ناپوهو عربو ښه یې ونغوړي چې د انګلستان د وګړو بریالیتوب یوازنی لاره د کار او عمل سره عشق او علاقه ده زمونږ پوهان تر خبرو کارته ډېر اهمیت ورکوي. او د هر چا د لیاقت اندازه په همدغه موازنه سره معلومونی (میجر سرهوبرټ یونګي) د شمالي رویشیا ګورنر لیکي چې په ۱۹۱۳ عیسوي سنه کې زه د ځینو تاریخي آثارو د لیدلو په غرض سره د شام د دښتو پر لورې روان شوم هلته مې له یوه ټیټ ډنګر ځوان سره ملاقات وشو چې (لارنس) نومېده نوموړي میجر خپل د یاددانښت په کتابچه کې دا هم لیکلي چې دې زلمې په تاریخي موضوعاتو کې زښت ډېر معلومات درلودي او ماته یې د دغې منطقې د زړو آثارو په باره کې ځینې موثق یاداشتونه هم راکړه خوږ مجلس او ادبي خبرو یې زه داسې جلب کړی وم چې د ریل د ټکس اخیستلو وخت را څخه تېر شو او څو ورځې تر فرض کړو ورځو اضافه ورسره اندیوال شوم خدای په رشتیا خوښیږي چې په دې وچه بېدیا کې د ده محترمانه مېلمه پالنې او ښه سلوك د نړی تر هر ډول عالي هوټلو و ماته د استرحت وسایل ښه مهیا کړي وو چې تر اوسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې مې له خوا ؤ خاطره څخه نه دي وتلي بل يې په تاريخي زړو لوښو کې چې تقريباً څلو زره کاله پخوا جوړ شوي و د خوراکي موادو راته ترتيبول بېل مزيت درلود د کليوالو عربو په زړو کې يې محبوبيت هومره زيات ؤ چې هېڅ بيان يې نه کيږي د لباس، خبرو او نور معيشت د طرز له مخې څخه خو چا د يوه انګريز ګمان نشوای کولای حتماً يې يو غربي نژاده زلمی باله حقيقتاً د يوه سياسي سړي لپاره همدغه رويه ډېره مناسبه ده ولې چې د مقصد ميندلو راز په کې نغښتې دی زما د دې سفر په وروستيو ورځو کې يې ورور له لندن څخه د ليدنګ لپاره هم راغی او پر يوه ښکينې باندې مې بله ښکنې زياته شوه يوه ورځ مې له هغه سره د جرمنيانو د معيشت پر طرز او نورو مسائلو باندې بحث کاوه دی د خپلو ليکنو په مرتبولو او پاکتويسي اخته و مګر سره له دې چې زمونږ پر خبرو باندې يې غوږ نيولې ؤ او کرار، کراربه يې په برېتو کې له ځانه سره خندله زمونږ دبحث په پای کې چې يې ښه د موضوع عکس واخيستی او ټولې خبرې يې د خپل فکر په تله سره وتللې نو قلم يې کرار و دېواله ته تکيه کړ او مخ يې د خپلو نوټو له خوا څخه زمونږ وخوا ته راواړاوه په ډېر قهر سره يې په لوړ آواز وويل:

(ايا د دغو بېعقلانو په ناعاقبت انديشانه چتې حرکتو باندې ستاسې ږغېدل د عقل او پوهې له مخې څخه کوم جواز لري؟ ما ته يې پرته له نورو ناوړو حرکتو له ليدلو او يا اورېدلو څخه دلته د بې غيرتی او نه سړيتوب وضعيت ښه معلوم شو کوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت چې يې زما ښه ګذاره د دې ځای له خلګو سره ولیدله نو يې په زړو کې د حسد او زونه بل او په هره ممکنه سعیه سره به يې د ترکانو یا عربو ښه نېت له ما څخه بلې خوا ته اړاوه کله به يې جاسوسي او کله به يې غل و چم بازور ته معرفي کولم دی ناپوهانو که له انسانیت او سرېتوب څخه څه برخه درلود ای او یا د عقل په موازنه سره يې هر شي تللای نو به يې د هر اخلاقي وضعیت اوښې ګذاري قدر کولای او په تعصبو او نفسي خواهشو پسې به نه تلای اوس نو تاسې لطفاً قضاوت وکړئ چې آیا د دوی د ارویه د بحث وړ ده او سړی لره دا مناسبه ده چې خپل دماغ دې خوشي په هغه سره خراب او طلايي وخت دی پرضایع کړی؟

پرته له دې څخه تر دې اندازې پورې بیرندوکې او بزدل و چه زما د کار د سورنګ پرمیل باندې به يې د توپ یا توپك او د پاروتو پرنبکی باند به يې د دستي بم ګمان کاوه همدغه سبب و چې برلن ته يې د حقظ ماتقدم له مخې څخه څو واره لاندنی تلګرام په دې مورد کې مکرر مخابره کړ:

برلن.....

زمونږ د کار ځای ته نیژدې یو انګریز زلمي د تاریخي اثارو د پلټنې په پلمه راغلی دی چه په ظاهره خفریات کوي مګر په باطن کې سیاسي مرامونه لري له حرکتو څخه يې یوه احتمالي خطره محسوسیږي ستاسې مفاهمه د ترکیې له دولته سره په دې مورد کې ډېره ضروري ده (میجر سرهوبرټ) د خپلو یاداشتو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله برخه کې دا هم لیکي: چې د دغه ځوان په لاربنودنه سره زما معلومات د دې ځای د قدیمو اثارو په مورد کې یو په دوه سوه د (هیتی) د ښار د زړو کتیبو ترجمو یې زما ذهن روڼ او په ډېرو مشکلاتو کې یې مرسته را سره وکړه پرته له دې صفتو څخه یې په ښبان ویشتو کې هم ساری نه درلودی د وزګارېدو په وخت کې به یې د تفریح په ترڅ کې د جګو غرو په لاښو او یادریګو په کوټو کې د ښبې ویشتلو چمونه را ښوول.

د امریکا د یوې عالي یو نیورستي زده کړیانو چې د عمومي رخصتۍ په زمانه کې د دې ځای د علمي سیر په ترڅ کې زموږ د دغه زحمت کښه وطن وال استقامت او ثبات ولید د حیرت ګوتې یې په غاښو کې ورته ونیولې او بېلو بېلو عکسو سره یې د امریکا د ګردو مجلومخونه ښکلي کړه یوه له هغو څخه پخپل لیك کې و کوم دوست ته د ده تعریف داسې کړیدي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

((ښاغلی!
ما د مخه تر دې د انګرېزانو پروطن دوستۍ باندې اعتماد نه کاوه او زړورتوب یې یوه افسانه را ته ایسیدله مګر نن یې ثبوت د یوه لارنس نومي ځوان په واسطه سره راته وشو چې د تفصیل ګنجایش یې په دې وړوکې پاڼه کې نه کیږي کله چې بېرته درستون شم په دې مورد کې به په مفصل ډول سره تشریحات درکړم))
د هر سړي د فضیلت او شخصیت په باره کې باید د نورو قضاوت د ډاډینې وړ وبلل شي ولې چې د خپلو ستایل او یا قضاوت کول د طرفدارۍ جنبه لري دا دی تاسي ته معلومه دی چې د "لارنس) د وطن د محبت او معیشت د طرز په باره کې د نورو نظریې هومره ډېرې دې چې زما د اوړوکې کتاب یې نشي ځایولای خو سربېره پردې یې د اهمیت د زیاتېدو په ملحوظ سره په بعضو ځایو کې تذکر کړم. چې له یوې خوا څخه به مې چاوچا ته دا لیکنه مبالغه ونه ایسیږي او له بلې خوا څخه ګران وطن وال به هغه سره اشنا شي او د خپلو ښاغلو مېړونو قدر ور معلوم شي ای د انګلستان برکتناکې خاورې او زمونږ د دې ګران مېړه د خاړپوځو وطنه!
فخر کوه چې ستا په پاکه غېږ کې داسې ستر شخصیتونه روزل کیږي چې په هره موقع کې د غلیمانو د سترګو تېره اغزې او د سرو چنګکونه دې "لارنس" نومي زوی دې د اعتلا په لار کې څو واره د دارله رسۍ او د توپ له ګولۍ سره مخامخ شوی دی او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

شام و فلسطین په وچو رېګو او سوځوونکو بیابانو کې به یې ستا له محبته څخه بل قوت نه درلودې بله به یې د هرې تنګسې په وخت کې دا ویله چې د وطن د مور حق بیله د ښارګو له پرېکړې څخه په بل شي سره نه ادا کیږي وایې د هغو امریکایي زده کړیانو چې د مخه یې تذکر راغی له ده سره هومره محبت پیدا شوی و چې د ده په شیرینو خبرو او اخلاقي، علمي صحبت به کرټ نه مړېدل مګر سره له دې چې به یې دی کله د کار په خبرنه دریشی او یا د پوونده و عربو په بدنمایه جامه کې ولید نو به یې یو د پله په غوږو کې څه سره ویل او له وضعیته څخه به یې خندا معلومېدله خو ده به و هغو کم تجربو حکیمانو ته چې د زمانې سړیاو تودې نه وې پرراغلې یا مخونه یې د وطن د خدمت په ګرزو نه وه ګرزن شوي هسې جواب ورکاوه.

((عزیزانو! زه دا کالي چې ستاسې په نظر کې کوم قدرنه لري د تاریخي افتخار په ملحوظ سره اغوندم، او د خپل مرام دوړاندې بېولو لومړنی ذریعه یې ګنم که څه هم زما دشنو سترګو او طلایي وېښتانو د دې ځای عرب په اشتباه کې اچولې او هریو یې بېلې، بېلې تبصرې کوي مګر زه تاسې ته پوره ډاډ درکومه چې د شیرینو پستو خبرو او یا نورو پروپاګنډو له لارې یې غولول کوم د روند کارنه راته ایسي))

حقیقتا د عربو ساده وګړي چې غیر له وچو رېګو او سوځوونکو بیابانو څخه یې نور څه نه دي لیدلي ژرغولیږي او هر حساس قوم یې تر استعمار او استثمار لاندې ژر راوستلای شي همدغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سبب و چې د لارنس سیاسي چالو او مغرضانه پروپاګندو به ورځ په ورځ په دوی کې نفوذ کاوه او له ترکانو سره به یې مخالفت په زړو کې زیاتېدې بل د انګلستان نوم د ده په اثر سره د هر بدوی په زړه کې داسې نقش شوي و چې تا به ویل د نیژدې کلي یا (ګاوې) نوم یې دی په اختراعاتو یې هم تر یوې اندازې پورې خبر او د معیشت پر طرزو باندې یې هم پوره رغېدلای شوای چا و چا ته به زما دا وینا مبالغه وایسي مګر تعجب دې نه کوي څوك چې د پاخه فکر او ټینګې ارادې څښتن وي کولای شي چې د کلو. کلو. تاریك دماغونه دی روڼ او حساس کړي.

د لارنس د زحمتو د استانو نه او د لوړو. تندو خاطرې زموږ له زړو څخه نه وتلې دي او نه وزي له سارو انانو سره یې په میاشتو. میاشتو مزلو یا د پښو تګاکو او چړاخو یې د انګلستان په تاریخ کې هغه د فخر او سرلوړي فصل و باب پرانیستلي دي چې هیڅ نظیر نه لري.

کله چې د حلب او د مشق و لورته په وظیفه سره مامور شو نو د هند د سوداګرو له کاروانو سره یې څو شپې او ورځې پلی مزل وکړ دې کاروانو به قیمتي جواهرات او نفیس لباسونه له یوه ځایه وبل ځای ته نقلول په لاز کې ده ته د روم د امپراطوریت د دې ځای د تېر مجدو عظمت خاطرې یو وار وریه زړه شي او د هغه وخت په زړو توکې یې د ازدحام او جم و جوش منظرې و سترګو ته جګې ودرېدی بیا یې سمدستي د مسلمانانو د یرغلو او فتوحاتو د استانو نه او خاطرته راغلل چې د موضوع د

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقاضا په مراعات سره نو اوس راشئ چې د هغو پر پخواني عروج او اوسني انحطاط باندې هم څه نا څه رڼا واچوو چېپه حقیقت سره یې ښه خبر شو دا عرب چې ما په څو ځایو کې د جهالت نسبتونه ورته کړي دي یو وخت یې د عربي کتاب یعنې (قران) په برکت او د حضرت محمد د حکیمانه ارشاداتو په اثر سره هومره ترقي کړې وه چې د امپراطوریت نغاري یې په اروپا کې ډنګېدلې او د انګلستان په څېر سره یې په هر ځای کې مستعمرې درلودې په علم او فن کې چه د ترقۍ مدار بلل کېږي هم پرمخ تللي په طب. ریاضي. فلسفه او نورو علومو کې یې زمونږ و ستاسې نېکه ګانو شاګردان وو همدغه سبب دی چې د بعضو پوهانو اثار یې تراوسه پورې د نړۍ په مشهورو پوهنتونو کې ویل کیږي او یا د لویو لیکونکو د مولفاتو ماخذ دی لکه څنګه چې اوس د دوی زلمیان د عالي تحصیل په غرض سره زمونږ هېواد ته راځي په هغه عصر کې به مونږ خپل زامن د دوی و مدارسو ته په همدغه غرض سره لیږله راشئ چې سربېره د دوی پر ظلمو او نا حقیو باندې چې له مونږ عیسویانو یا نورو قومو سره یې کړي دي پر دا اوسني پریشانه حال باندې یې د حسرت تودې اوښکې تویې کړو او له بې اتفاقیو څخه یې پند واخلو بې علمي دې ځان وخوري او د بې اتفاقۍ دې کور خراب شي هغه محترم عرب چې قیصر سرور ته تیټ کړی و او وخاقان یې له هیبته څخه رېږدیدې نن ورځ د ناپوهۍ او انانیت له اثره څخه په څه فلاکت اخته دي هغو عادلو ټولوا کانو یې چې د

رعیت له غمه څخه په شپو. شپو خوب نه درلودې یا یې ویښ زلمیان چې له مرګه څه کرټ نه بېرېدل نن ورځ څرنګه په دغو جابرو. جاه پرستو پاچاهانو سره تبدیل شوه چې د خپل شخصي مقصد په لار کې په سوو واورته اچوي او یا یې هغه بې سنجشه زلمیان چې بېله نفسي خواهشو او عیشونو څخه بل کار نه لري لاس پخپل یوه لیك کې د دوی د پخواني عروج او د غه اوسني انحطاط پر عواملو باندې په لاندینو کرښو کې څه ښه په زړه پورې تبصره کړې ده.

((زما ښاغلیه وروره!

ستا د پوښتنې په غبرګون کې په لنډ ډول سره داسې لیکم:

د عربو اوسنی حال د ډېر افسوس وړ دی بې اتفاقیو. ځان ځانیو. جا پرستیو او پیسه دوستې داسې ذلت ته رسولې دي چې بیان یې زه په دې واړه مکتوب کې نشم درته لیکلای که ژوند وفا وکړه او د سپارل شوي وظیفې له جنجاله څخه لږ څه فارغ شوم نو به په دې مورد کې د وطنوالو د استفادې لپاره یو ځانته مستند اثر ولیکم که څه هم د سیاسي تاریخ نورو لیکونکو په مجمل صورت سره دا موضوع تر څېړنې لاندې نیولې ده مګر زه یې د مشاهدې له مخې د پوره ډاډنې وړ نه بولم البته ته به زما په بېلتون ډېر خواشیني یې مه خوا ګیره ژر به موکه خدای کوله دیدن سره وشي زما د صحت له خوا پوره خاطر جمعه اوسه او پر ټولو نیږدې و لیرو دوستانو مې ډېر سلامونه وایه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا لامر هدی د کلي دریمه کړدی
ستا ورو او د وطن خادم (لارنس)

* * *

مطلب دا دی چې د دې زحمت په سفر کې یې چې دمخه په لنډ صورت سره اشاره ورته وشوه ډېرې زړې کلاوې او د عیسویانو د افتخار څلې ولیدله چې زړه سختو مسلمانانو له خاورو سره برابر کړي او خپل د انتقام اورونه یې په مړه کړي وه. په دې کلاو کې به د یورپ د زلمیانو ارواحو پر غاصبو غلیمانو باندې نفرت وایه او له اوسني نسله څخه به یې د خپلو کسات اخیستو تقاضا کوله دا کینه کښنه عرب چې په هغه وخت کې یې د یورشلم ساتونکی په یوه یرغل سره برباد کړه نن ورځ د ترکو تر استعماري سلطې لاندې داسې راغلي دي چې هېڅ ښور نشي خوړلای د تیرو ظلمو او تیریو په بدله کې اوس د دوی د خپلو مسلمانانو له طرفه څخه هغه ظلمونه پرې کیږي چې زه یې پوره بیان نشم کولای. نه یې خوک د دیني شرافت او حضرت رسول د قومیت پاس ساتي او نه یې د ښر مجدو عظمت لحاظ لري کور په کور یې د بدیو او بې اتفاقیو اور په کې بل کړي دي د شخصي ګټې او جاه و جلال د لاس ته راوستلو په لار کې یو پربل باندې حملې کوي زه دا نه وایم چې خینې مصلح او آزادی غوښتونکی خلک نشته په کې سته مګر ډېر محدود او بې ملاتړه دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغې محدودې وطندوستي طبقې به زمونږ له وطن دوسته لارنس سره ډېره مينه درلوده اما د ترکانو له وهمه څخه يې پوره زړه نه شوای ورنيژدې کولای. تاسې ته به معلومه وي چې نورو جاسوسانو يا سياحانو په وطني جامه کې د عربو ټولې مځکې تر پښو کښلې حتی تر مکې معظمې او مدينې منورې پورې رسېدلي دي مګر د خپلو کړو وړو او شکلو شباهت په لحاظ سره چا نه دې پېژندلي اما لارنس په هر ځای کې سرو وېښتانو او شنو سترګو په بلا کې ايستلی او له مشکلاتو سره مصادف کړي دي که د ناطقې فصاحت او د پوهې چالاکۍ ورسره ملګري نه وای نو ډېر ژر به يې د دار رسۍ و غاړې ته لوېدلې او هومره لوړ خدمتونه به يې نه وای انجام کړي وايي سربېره پر دې باندې لا په بعضو وختو کې د ټوپکو ډزې پر شوې او د مرګ پټې توطيې يې ورته تړلې دي خو ده د پاخه تدبير او صبر او حوصلې په مرسته د هغو ژر حل کړي ا مخالفان يې د احسان په پڅه حربه سره داسې شرمولي دي چې بيا يې له ډېره خجالته څخه سترګې نه دي پورته کړي. پرته له دغو بيان شوو سياسي چالونو څخه يې فطرتي زړورتوب لکه څنګه چې له يوه عسکر سره ښايي هم در لودې د صليبي جنګو د تاريخ ژورې مطالعې هم له ده سره په دې لارکې کومك کړی او دا صلاحيت يې په کې اېښی و چې د زرو کالو مخ کې ژوند تصور په ښه صورت سره وکولای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه اثر چې وروسته تر راغبرګېدو یې د عربي آثارو په نامه سره ولیکي د آکسفورډ د کالج د استادانو له طرفه یې زښت ډېر قدر وشو او د عربي نړۍ د غونډیو. ښارونو. بیابانونو. او نورو نامعلومو ځایو د تفصیل له حیثه څخه یې یو عمومي مقبولیت هم پیدا کړ.

یو زده کوونکي وایي لارنس د خپلې وظیفې ترسرته رسولو وروسته چې بېرته هېواد ته راستون شو یو دوه عربي نژاده زلمیان چې اوږده کمیسونه یې اغوستي او اوږدې ږیرې یې درلودې له ځانه سره راوستله چې د شپې به له ده سره په اطاق کې یو ځای بیدیدل او د ورځې به زمونږ په کالج کې سات په تېرو. مګر روز نه عجب شي ده څو عمر پس دا زلمیان د صحیح تربیت او ویښ ماحول له برکته څه د ګړندي موټر د انجنیرۍ په اصولو داسې پوه شول چې زمونږ پخو کسب کارانو به ګوتې په غاښ کې ورته نیولې وې یوه ورځ مویو له دوی څخه چې د سرکس د اوزګړي په نامه سره مو سوم و د وې نیژدې عجایب خانې ته بوتی هلته چې یې د خپل هېواد مهیب ځناوران ولیدل نو یې د یو عالم تعجب او حیرانۍ په عالم کې وویل:

((دا حیوان خو غیر له منتره او سحره څخه څوك په بل شي سره نشي نیولای تاسې په څه چل سره ګیر کړي او تر دې ځایه پورې مو راوستلې دي؟)) د ده پردې نامعقولې وینا باندې ټولو ته خندا ورغله یوه به د ټوکو په صورت سره یو راز او بل به بل راز ځواب ورکاوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وا مو رویدل چې له دې ساده ګانو څخه زمونږ له روزلو سره پخپل وطن کې ځنې وحشي حرکتونه کېدل او د معیشت طرز په موئی ګاهې په سحر او ګاهې په ناوړتوب او بې تهذیبي سره تعبیر اوه ښه یې ویلې دي چې فطري غریزه پر کسبي غریزه باندې غالبه ده او هر شی بېرته و خپل اصل ته رجوع کوي.

په ۱۹۱۳ عیسوي کال کې د مصر د حکومت د (سینیا) د فوځي نقشي حاصلولو د اصرار په اثر کرنیل نیوکامب د دې کار په انجامولو سره مامورشو او د ترکیې له حکومت څخه یې د ملك د پیمایش کولو اجازه وغوښته شوه مګر متاسفانه قبوله نه شوه دې مجبوره شو د قدیمو آثارو د لیدلو په نامه سره یې یوه موقتي اجازه د ځینو سختو قید او شرط په داخل کې حاصله کړه چې د لارنس په مرسته به بې په ظاهره تاریخي آثار مشاهده کول مګر په باطن کې یې خپله اصل وظیفه سرته رسوله څو هغه و چې په ډېره لنډه موده کې یې د خپل زیار او زحمت په برکت سره داسې نقشه ترتیب کړه چې له اصلي نقشې څخه یې هیڅ فرق نه کېده د ده دا کار د دې فن د ماهرینو له طرفه څخه د ډېر تقدیر وړ وبلل شو.

په ۱۹۱۴ عیسوي سنه کې چې لارنس اکسفورډ ته راغوښتل شوي و ناڅاپه د مصریانو او ترکانو په منځ کې د انګلیسانو په تحریك سره جنګ ومښتي په دې وخت کې کرنیل نیوکامب د کومې وظیفې لپاره فرانسې ته تللي و او هغې ترتیب کړی نقشې یې د حرب وزارت ته پوره لارشودنه نشوای کولای نو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مجبوریت له مخې څخه ولارنس ته رجوع شوې او نظریه یې په دې لار کې وروسته تر هغه موثقه وبلله شوه.

کله چې د ده اهلیت او لیاقت د نوموړي وزارت لوړو مامورینو ته له هر حیثه څه د ډاډنې وړ ثابت شو نو یې د (سیکنډ لفتینټ) عهدې ته جګ کړ مګر ده دا درنه وظیفه تر ځان لوړه ګڼله نو څکه یې و خپل ورور ته په دې باره کې داسې ولیکل:

((ګرانه وروره!

ډېره درنه وظیفه په غاړه کې را لوېدلې ده چې د جسماني کمزورتیا او عدم لیاقت له حیثه څخه یې تر ځان لوړه بولم دعا را ته کوه چې د خدای په توکل او د حضرت مسیح د روحانیت په برکت سره یې تر عهدې ووزم

ستا ورور لارنس

((د حرب وزارت د نقشې ترتیبولو دفتر))

دا خو یوه منلې خبره ده چې فعال او باکفایته شخصیت په هر ځای کې د هم مسلکانو د سترګو خار وي او کوښښ کوي چې په یوه ذریعه د ذریعو یې بد نام کړي.

نو د همدغې کلیې په اساس سره دی له دغې وظیفې څخه موقتاً ایسته کړ شو او بېرته قاهرې ته د یوه پټ خدمت په سرته رسولو سره مامور شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی بې تمیزیو د ده ټینګ عزم ته هیڅ خلل ونه رساوه او نه کوم نارضایت ځنې ښکاره شو په ډېر فعالیت سره یې د دغه سپارل شوی کار وسرته رسولو ته ټینګه ملا وتړله. زه دا منم چې له ده سره په انګلستان یا قاهره کې د سترو خدمتو په موازنه سره انصافانه کار ونه شو مګر د صحیح کرکتر او پاخه مسلك څښتنان صرف د خدمت د انجامولو په عشق کې ډوب دي. د چا د تقدیر یا نه تقدیر پروا نه لري.

د ګمارل شوي خدمت په سلسله کې پس له څو عمره څخه وبصرې ته ولاړی او هلته له (مس کرټروډبل) نومي جاسوسي سره چې په ډېر زحمت او تکلیف یې ورځې او شپې تېرولې یو ځای شو په زحمتو او تکلیفو زغملو کې پس له ده څخه دغه ښځه د ډېر تقدیر وړ ده لکه څنګه چې دی یې پخپلو یاداشتو کې هم ډېره ستایي او لیکي چې زما د دغه لنډ سفر شپې ورځې له دغې مهرباني ښځې سره ډېرې ښې تېرې شوې خو متاسفانه چې د حرب وزارت ژر د جنګ د ډاك د زخمیانو ټولولو په نګرانۍ سره مامور کړم چې پس له څو ورځو څخه مې د مړو د لاښودبدبوی او مکروبو له لاسه څخه صحت پر مخ خراب شو خو سربېره پر دې مې له خدمته څخه ډډه ونه کړه او د ترکانو د سپینې جنډې په مقابل کې مې په ډېره مېړانه سره ټټر سپر کړ.

ګرانو لوستونکو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې باید د ده له دې تذکر څخه چې د ځان په حق کې یې وکړ په اشتباه کې و نه لویږي.

پرته له دې یې د هغې زمانې متقاعدو منصبدارانو هم د دغه خدمت تصدیق کړی دی مګر زما په عقیدې سره یې باید د دې هومره خدمتو په مقابله کې دې وړوکي خدمت لره څه اهمیت ورنه کول شي تا سې پخپله قضاوت وکړئ کوم سرباز چې په سوو میدانو کې پخپل سر سره لوبې کړې وې او د وطن د چوپړ په لار کې یې له هیڅ شي څخه مخ نه وې اړولی آیا کیدای شي چې په دې دونه خدمتو کې دې یې یو وړوکی خدمت مدنظر ونیول شي؟

د کانال سویز په اړو د وړکي په داسې حال کې چې هم یې عکسونه اخیستل او هم یې جنګ کاوه ناڅاپه د ترکانو د یوې ټولۍ د یرغل راوړلو په اثر سره نیژدې و چې ګیر شي اما د فطري زړور توب او عسکري چالو په زور سره یې د انګلیسانو د شاوخوا لښکرو تر یرغل راوړلو پورې ښه مقاومت وکړ چې په نتیجه کې مقابل طرف مات او دی زخمي په وینو ککړ و خپل کیمپ ته بوتلل شو وایي په دې محاذ کې پرته له فوټوګرافۍ څخه د نقشې د ترتیبولو کار هم رسماً ور سپارل شوی و. ضمناً به یې د ترکانو د مرتبو پلانو پټ کشفیات هم کوله له ډېره فعالیت څخه یې نه د شپې خوب درلودې نه د ورځې مطلب دا دی چې په دې سره یې خپلو هم مسلکانو ته دا پوره ثابته کړه

چې زما صحیحو نقشو او پلانو نسبت ستاسې نقشو. پلانو ته د لښکریانو ښه لارښودنه کړې ده.

یو منصبدار لیکي چې د دې خدمتو تر سرته رسولو وروسته بصرې ته د یوه پټ راز معلومولو په غرض ولیږل شو چې د هغه د کشفیدو او نتیجې لاس ته راوړلو په باره کې یې خورا ژر خپلې مربوطې قوماندانۍ ته ډاډ ورکړا او پر ځینو نظریو باندې یې چې په بعضو حالاتو کې مدنظر نیول شوي وي سخت تنقید وینو نو ځکه د یوه نوي سکیم تر ترتیبولو پورې هلته د تالید امر ورکولی شو د حق او حقیقت له مخې څخه وایم چې د ده اهلیت او لیاقت پخپل فن کې یو منلی حقیقت و چې هیچا انحراف نشوای ځینې کولای ده ته د مشاهدې او پخې تجربې له مخې څخه دا معلومه وه چې د انګریزانو لښکرو ته په فلسطین کې د کوم علت له وجهې څخه مشکلات پېښ شوه؟ او ترکانو ولې په خپلو پلانو کې داسې لویه سهوه وکړه. لار د کچز په څه ډول سره د عربستان په وکړو کې د آزادۍ روح پیدا کړ؟ یا یې حسین د ترکانو او مخالفت ته وپاڅاوه وایي ده د عربو او ترکانو د مخالفت د علتو په اساس سره ځان هلکف وباله چې له موقع څخه استفاده وکړي او ډېر ژر د خپل یوه ټینګ ملګري په لار ښودنه مشوره سره یوه داسې نقشه ترتیب کړي چې دهغه له مخې څخه انګریزان د ترکانو په مقابل کې په سلو کې سل کامیابانه اقدمات وکولای شي په دې لار کې به یوې بلې تجربه ناکې جاسوسۍ چې په عربستان کې وظیفه ورکول شوې وه هم

مرسته ورسره کوله او په بعضو ځایو کې به یې د نظریو تینګه طرفداره وه.

دې پخپلو یاداشتو کې ملګرو ته په عربو کې د مرام وړاندې بیولو پر امکاناتو باندې داسې توضیحات ورکړي دي په عربستان کې غیر له مذهب او یا اسلامي قیوداتو له پابندۍ څخه په زور سره څوك مقصد لاس ته نشي راوستلای لوړیره پریږده. اوږده کالي واغونده. اوږدې تسبیح اړوه. په لمانځه کې خضوع و خشوع زیاته کړه هر څه چې دې زړه غواړي هغه کوه څوك څه نه درته وایي ږیره خریل او یا د تمدن په لباس سره ملبسېدل په کې لوی آفت دی بالفرض که څوك له ذکر سوو مقرراتو څخه لږ څه مخالفت وکړی فوراً په کفر سره متهم کیږي او ټوله په خورا بد نظر سره ورته ګوري یعنې د ګرده عمر عبادت یې یو بې فایدې او عبث کار ګڼي لنډه دا چې د دوی ټوله تمایلات پرلوړیره اوږ دو تسبحو او اودس باندې منحصر دی بل د قومي تعصب په نرۍ اشاره سره د بعضو افواهو او بې حقیقته پرو پاګنډو له لارې څخه ژر یو د بله سره لمسول کیږي نو اوس لا درته وایم که بالفرض په درسپارل شوې دنده کې مو ذکر شوې مقررات مدنظر و نه نیول په یقین سره وپوهیږې چې ټوله مسلمانان به په یوه سلاسره د صلیبي جنګو کانې راوکړي له یوې خوا څخه به عسکري تلفات راورسیږي او له بلې خوا څخه به وترکانو و جرمنیانو ته د کسات اخیستو ښه موقع په

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس ورشي چې له مسلم ایمپائر سره د جګړې په قیام کې ښکاره ګډون وکړي.

زه پخپل زغم له حسین سره په غیر مستقیم صورت تماس پیدا کول او په هره ممکنه مرسته سره یې خوشحالول یو مناسب او پرځای اقدام بولم ښایي چې په دې لار کې به د صلیبي جنګونو د مشکلاتو د تاریخ کتنه زما د دغې نظریې پوره تائید وکړي.

د لارنس د صحیحي نقشې او پخو نظریو په اساس سره چې د پورتني لیك مثبت هدایتو نه هم ورسره ملګري وو لارډ کچنر وکړای شوای چې په غیر مستقیم صورت سره د مکې حج کوونکي او زائرین د شریف طرفداره کړي او له ده څخه د هغې ویرې په اثر سره چې له ترکانو څخه یې په زړه کې درلوده پوښتنه وکړي چې ته د بغاوت کولو طرفداره یې که یه؟

ډېرو معتمدو او رښتیا ویونکو کسانو ویلي دي چې لارنس دمخه تر دې په قاهره کې د انګرېزي ماهرانو په وړاندې د ذکر شوو ګذارشاتو تذکر کړي او کماندر هوګارټ یې مجبور کړی وُ چې د قلزم د بحیرې له لارې څخه د حقیقت معلومولو په غرض و خوځیږي مګر تر دې خوځېدو د مخه اطلاع ورسېده چې جګړه ومښتله او شریف حسین د اتحادیونو د ملګرۍ اعلان په ښکاره ډول سره وکړ. تاسې به ګمان کوئ چې د دې انقلاب اور په جبري صورت سره بل شو مګر داسې نه ده زمونږ د دې مدبر جاسوس مهیجو ویناو او په زړه پورېو پرپاګندو پخوا تر دې لا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغو خلکو بیده احساسات داسې په ښور راوستلي وو چې بېله جنګه او مرګ څخه په بل شي سره نه سرېدله.

وايي د دې مهمې وظيفې تر سرته رسولو او نتيجې اخيستو وروسته نوموړی د جنګ د خپرولو او پراخولو په غرض سره د عربستان لورته وليږل شو او هلته يې د جاسوسۍ يوه لويه دستګاه جوړه کړه بيايې د يوه مذهبي شيخ په صورت سره په لاندې ډول پلانونه تر اجرا لاندې ونيول.

لومړی يې د مذهبي او اولسي مشرانو زړونه لاس ته راوستل پس له هغې يې شريف د يوه اسلامي مقتدا په حيث سره دوی ته معرفي کړ چې په دې سره يې له ترکانو سره د هغو بغض په زړو کې زيات او د جنګ اور ته يې تر پخوا لانبه لمنه پسې ورکړه يو سيلاني وايي د هغه ځای د لخ وليږو وګړو احساسات تر دې اندازې پورې پاربدلي وو چې په تش موټي او زنګ وهلو تورو سره يې د ترکانو و مسلحو لښکرو ته داسې ماته ورکړه چې هېڅ تصوريې نه کېدی په همدې جلادت او بهادری سره يې له يوې خوا څخه دنيا ته خپل عملي سياست ښکاره کړ او له بلې خوا څخه يې د استعمارمنحوسه کمبله له خپل هېواده څخه ټوله او استعمارچيان يې ښه وشرمول.

په ۱۹۱۶ عيسوي سنه کې چې لارنس له سويز کانا له څخه د مستر او نالډ په ملګری د عربستان په لور روان شو د بېرۍ د سوکه تګ په اثر سره يې د شاوخوا د ټولو ساحلو ښه ننداره وکړه بل يې په دې پلا سفر کې له بوی خوا د نوموړي ملک د

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانانو پر مذهبي شعايرو باندې پشپړو قوفيت راغی او له بلې خوا ملي عنعنات او قومي دودونه چې د جاسوسۍ په فن کې لوړ اهميت لري ورمعلوم شول.

يو سياح اظهار کوي چې د نوموړي کنبتۍ مشرماته وويله چې د لارنس زړور توب ته د طوفان د پيښيدو په حين کې زه هك پك ولاړ وم نو ومې غوښتله چې په کومه پلمه سره په مجلس ځان ورسره اخته کړم او د دغو پوښتنو په ذريعه سره معلومات لاس ته ځنې راولم د کنبتۍ مشر ښاغليه تاسې کوم ځای ته د تګ نيت لرئ؟

لارنس: جدې ته

د کنبتۍ مشر: په دې نازکه موقع کې سياحت کول امکان لري؟

لارنس: البته

زما دې څو پوښتنو او د ده دغو مجملو ځوابونو د (مستر استورز) په زړه کې څه شك پيدا کړ غوښته يې چې په مفصل صورت سره معلومات ځنې واخلي خو د هوا د انقلاب او د جدې د نژديکت په اثر سره يې موقع پيدا نه کړه او هغه پټ ارمان يې په زړه کې هغسې پټ پاتې شو.

د سپېدو چاودلو پر مهال باندې په داسې حال کې چې د اوبو بادا سکو او د وچې باد چلېدلو دوام درلودی ناڅاپه د ساحل د ريګو کوټې ښکاره شوې او د وچې د مرغانو چرو چوري واورېدل شو په دې وخت کې په ټولو سانتوتله او د ژوند اميدونه يې پيدا شوه د ورځې پر دولسو بجو باندې بېړۍ لنګر واچاوه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

د څو شواروزو اضطرابي حالت داستان پر دې ځای باندې سرته ورسېدئ. سمدستي زمونږ د لارې خوږ ملګری لارنس د کرنیل نیلسن په لارښودنه سره د انګلستان قونسل خانې ته بو تلل شو او مونږ په یوه نیژدې هوټل ننوتلو.

یو لیکونکی وایي لارنس راته وویل چې د جدې ریګستاني ښار د ناپاکو کوڅو او اومو عمارتو له حیثه څخه د یوه مقوایي ښار په څېر سره راته و ایسیدي چې د بوالهوسۍ له پاره جوړ شوی وي.

دا د انګلستان د وطن دوستۍ ښکاره ثبوت نه دی څه دی چې محبان یې د خدمت لپاره له لندن غوندې ښکلي ښار څه پر دیسان کیږي او د عربستان په وچو ریګو کې د لوږې او تندې په حال کې شپې و ورځې سباکوي که له لارنسه سر د وطن د محبت او د وظیفې د اهمیت فکر موجود نه وای نو به یې سره بېره پر ذکر شوو تکلیفو باندې داسې ژر د پاچاله دوهم زوی عبدالله نومي سره ملاقات نه کاوه او د هغه خواشیني به یې چې د مرستې د نه رسیدو له حیثه ورپېښه وه په هره ممکنه سعیه سره په خوښې نه تبدیلوله څو په هر صورت سره زموږ ستاسې هر فرد د ژوند تر وروستی ټاپې پورې د وطن پوړوری دی او دا پور په تشوخبرو یا کاغذی لیکنو سره نه ادا کیږي بلکه د ښارګو په وینو یا د سوځوونکو ریګو په زحمتو سره یې غاړه وزي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېرته اصلي مطلب ته راځم کله چې لارنس د پاچا له دوهم زوی عبدالله نومي سره ولیدل نو هغه د څه خواشینۍ په اثر سره چې د مرستې د نه رسېدلو له حیثه څخه ورته پېښه وه د کوم التفات په نظر ورته ونه کتل او د خبرو په ترڅ کې یې د ګیلې په ډول سره لا دا هم ورته وویل چې تاسې خو هغه بدقوله مطلب پرسته خلك یاست چې په تشو وعدو سره مو د مسلحو او قوي ترکانو په مقابل کې ودرولو اوس نه زس رارسوي او نه د نفر کومك راکوی ده خوا رسربېره پر دې چې نه یې د انګلیسانو عسکر کومك ته ګمارلای شوای او نه یې په دې لنډه موده کې د دې ځای د معتصبو مسلمانانو په منځ کې کوم درر اچولای شوای د هغه ساده توالواکځی کدورت او خواشینی له یوې بلې خوا څخه په یوه داسې خوشحالۍ سره تبدیله کړه چې چایې د تېرې خوا بدې هېڅ تصور نه شوای کولای. او بل یې ضمناً دا هم ورته مدلله کړه چې انګلیستان ستاسې د خاندان په حق کې ډېر ښه ښه فکرونه لري او کوښښ کوي چې تاسې ژر د خپل مقصد و معراج ته ورسوي.

پسله دې څخه یې وغوښتل چې د ده یا د ملك حسین په وساطت سره له فیصل نومي سره چې تولې حربي کارونه یې په اراده اجرا کیږي تعارف پیدا کړي خو تر تولو ښه ذریعه یې د تولواك هغه لیك شو چې څو عمر د مخه د نوموړي په عنوان صادر شوی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو ملګری یې وایي دمخه تر روانېدو شاه.د ده په افتخار سره یوه درنه مېلمستیا هم ترتیب کړې وه. چې په هغه کې سربېره د عربو پر مخورو باندې بعضو انګرېزانو هم په پټ صورت سره حصه اخیستې وه د یوې ډلې موزیکه والو له خوا څخه به ځینې محلي آهنګو نه بولل کېدل چې دوی به سرونه ورته غورځوله مګر مونږ ته یې هېڅ خوند نه راکاوه دا هغه موزیکه وال وه چې دوی په جنګ نی له اسبابو سره ګیر کړی او هره ورځ به یې سهار مهال شاه ته د جرمنیانو یا ترکانو خوندورې ترانې ویلې چې په دې سره به یې د هغه احساسات د دې اضطراري ژوند په حال کې په ښور راوستله او ضمناً به یې هریوه کوښښ کاوه چې د جذاب آهنګ په ویلو سره ځان د انعام مستحق وګرزوي دا خو یوه منلې خبره ده چې له سیاسته څخه بې خبره وګړي. د دښمن د ښکنځلو په کنایو هم نه پوهیږي او له هغه څخه د یوې ادبي پارچې په څېر سره خوند اخلي نومونږ او تاسې په دې اساس سره پردوی باندې د اعتراض کولو حق ته لرو.

مطلب دا دی چې په دې ځای کې د وظیفې تر سرته رسولو وروسته لارنس له شاه څخه خدای په امانې واخیستله او سم له خپله پلان سره د (ربغ) په بندر کې د نوموړي له منځوي زوی شرف علي نومي سره ملاقي شو په لومړي پلا کې هغه د ناشناختې له وجهې له ده سره کوم دروند سلوك ونه کړ مګر وروسته یې د نوموړي سپارښتن لیك په اثر سره له خپله وضعیته څخه خجالت وخوړ او خورا ډېره معافي یې وغوښتله.

اما دا ساده تر پایه پوړي په دې سر پوه نه شو چې پلار یې د ده په لیږلو کې مشر ورور ته څه مقصد لري. خو خورا ژریې یم له لیکلي هدایته بې پوښتنې ګرویږنې په یوه رنګینه کجاوه کې د دریو بلدو عربو په لار ښودنه سره په وطني کلو کې مخ د فیصل پر خوا روان کړ په لار کې سربېره پر لوږو تندو یا نوروتکلیفونو باندې د سترګو یو شدید درد هم ورپېښ شو چې نه یې د شپې طاقت کېده او نه به د ورځې دا لاپریږده په یوه ځای کې یو بېګانه سړی ور سره مل شوی و چې له وضعیته څخه جاسوس ښکارېدی کله به یې د خبرو طرز په شامي لهجه او کله به یې په مصري لهجه سره اړوه په هره لهجه سره چې به یې پوښتنه وکړه ده به سمدستي په هغه لهجه سره داسې ګونګ ځواب ورکړ چې هېڅ نتیجه به پرمرتبه نه وه څو تر یوه شواروز مزل کولو وروسته هغه پوه و چې کوم مقصد لاس ته نه راځي خوشې پښې ورسره شنې کوم بېله خدای په امانۍ څخه یې بله لار واخیستله او دوی د ځانو له وېرې څخه چې نه باید کوم فساد مساد جوړ نه کړي پر بله لار روان شوه.

دا لار نسبت هغې بلې لارې ته ډېره اوږده او مخوفه وه که څه هم د مخه لالارنس ته نوموړي سړي د ترکانو خلانومي جاسوس په نظر ورغلی و اما دا ګومان یې د فیصل په حضور کې د ځینو کسانو د اظهار له مخې یقیني شو.

اې ویونکو! تاسې لره دې معلومه وي چې زموږ د خاورې دې رشتین خدمتګار په دغه سفر کې نسبت نورو سفروته د وچنده

تکلیفونه وګالل د سترګو درد له یوې خوا څخه او دغو ماشو و خزندو تکلیف له بلې خوا څخه ډېر تنګ کړي و بل یې د شپې د مزل کولو له حیثه څخه نې غه خوب هم نشوای کولای تقریباً دولس شواروزه (شبانروزه) یې د دغه تکلیف په حال کې تېر کړه د دیرلسم شواروز د سپیدو چاودو پر مهال باندې د الحمرا دوادې خوله او د کیمپ د کړدیو او عمارتو سرونه معلوم شوه دلته یې نو د څو ورځو استراحت کولو په امید سره زړه خوشحاله شو ایا ستاسې زړوته لویږي چې په دغه رسیدو سره به یې تکلیفونه خاتمه پیدا کړي: او یا به یې د خوب پر مهال باندې په بېغمۍ سترګې سره ورغلې وې؟

داسې نه ده پسله دې هغه زحمتونه لوږې او تندې پر ورغلې چې ذکرشوي زحمتونه او تکلیفونه ور پورې هېڅ وه د وظیفې مینان خو چې د قوم او وطن د محبت اور یې په درونو کې بل وي د رښتیني عاشق په څېر سره شپه و ورځ آرامه نه لري او د اصلي هدف د لاس ته راوستو په عشق کې یې مال. اولاد او حتی ځان ته لاپام نه وي یو لیکونکی پخپل راپور کې لیکي چې د ثابت پروخت باندې یې اوښ د کیمپ د عمومي مهمان خانې له مخې سره ګونډه کت کړه ده به لالږ استراحت او یوګړی خوب کاوه چې یو بریتو عرب راغی او د عمومي قیامګاه تګ ته یې مجبور کړ. د شاهي قصر په خوله کې یې یو جګ قدی، ډنګر زلمی چې سپین بخون د رېښمن کالي یې اغوستي او زرین چلتار یې تړلی و سره له نورو عربي مشرانو استقبال وکړ او یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخصوص سالون ته يې چې پر چارپير باندې يې مسلح عسکر په غير رسمي لباس سره راګرزېدلی وه بوتی په دې اطاق کې پرته له مستقبلينو څخه نور کسان هم د جرګې په توګه سره راغونډ شوي وو چې په لومړي ځل کې يې ډېر برګ، برګ ورته کتل مګر تر تعارف وروسته هر يوه په خورا محبت سره د ښه راغلي لاسونه ور اوږده کړه هغه جګ ځوان چې نروځکې ږيره يې د تور نقاب په څېر سره ښکاريدله بيله کومې معرفي څخه ده وپېژاندې چې فيصل دی نو ځکه يې د تعظيم له مخې دوهم وارسر ورته ټيټ او د هغه د زيات محبت مورد يې ځان واقع کړ.

وايي تر لږ ګړی سکوت وروسته فيصل د جرګه والو په سلاسره د ده خوا ته مخ راواړاوه او د ټوکو په صورت سره يې ورته وويله په دې سفر کې خو به کوم تکليف نه وي در پېښ شوی که څه هم مزل خورا اوږد او ګرمې ډېره شديده وه مګر تا سره له نابلدي د خدای په فضل او زماد ګران پلار په توجه سره ژر وسرته ورساوه. ماته دانه ده معلومه چې ستاسې اوسېدل په دلته به دايمي صورت سره وي که په موقتي.

لارنس په خورا مؤدبانه ډول سره چې له څهرې څخه يې د تصنعې خوښۍ آثار ښکارېدل داسې ځواب ورکړ:

((د والاحضرت فرموده ډېره صحيحه ده او د ځان په مناسب توب کې هم هېڅ ويل نشته اما صرف دومره قدر عرض کولای شم چې د مشق زښت ډېر ځنې ليرې دي)) په دې ساده وينا سره چې نه اشارتاً او نه کنايتاً کوم سياسي غرض په کې موجود و د

حاضرینو په بنو کې د یو ډول هیجان او تعجب آثار څرګند شول چې ګویا د دوی په زغم د دې معمولي ځواب ورکول هم د شهزاده په لوړ حضور کې یو ډول بې ادبي ګڼله کېدله.

لارنس خوار ته به دې منظرې کله په دماغ کې دغه فکر ور ګرزاوه چې دا وضعیت به د جنګجویانه قوت د توهین په محمولیدو سره یو په زړه پورې اثر وکړي چې په هغه سره به د خپل مقصد مزل ته ډېر ژر ورسېږم او هغه پایلې به ځنې حاصلې شي چې ټوله امیدونه مې پورې تړلي دي.

او یا به د دې وحشي عربو په منځ کې چې د انسان مرګ یو معمولي کار ورته ایسې په ډېره بېرحمۍ سره ووژل شم په دواړو حالو کې زه خپل ځان موفق بولم که څه هم خلك وایي په پردېسۍ کې مرګ زور غواړي مګر ما ته د بې ننګۍ تر ژوند بل لوی مرګ نشته.

خو سربېره پر دې اندېښنو باندې به یې کله کله د سترګو تر کنجانو د فیصل تندي ته کتل او د هغه وضعیت به یې تر کنترول لاندې نیوی په هر پلا کتلو کې به ده ته دا متیقنه شوه چې سړی خو را کیندلی او د دې نورو ساده ګانو په څېرسره بې فکره او بې سیاسته نه دي د شرقي حاکمانو ډب کول له دو لارو څخه دې چې یا خپل تفوق پر مادونانو باندې ثابتوي او یا نه غواړي چې د کښته استعداد زاز دې افشاشي نو له همدې سببه څخه د ملك د پاچا او یا سردار د خبرې د غبرګېدو حق هېچا ته

نشته که بالفرض کوم چا تخلف ځني وکړ هغه ته د باغي په ډول سره سخته سزا ورکوله کیږي.

وايي فیصل به سربېره پر درباري وقار ساتلو په خبرو کې چاته لغازونه هم ویل او ځیني وختونه به یې له ځینو خبرو څخه تجاهل عارفانه کاوه نو ځکه یې وروسته تر څو دقیقو سکوت د لارنس پر شا لاس کېښود او د تصنعي خندا په حال کې یې د ریشخند په ډول سره ورته وویل:

که ((دمشق) له دې ځایه څخه لرې دی الحمدلله ترکان خو خورا رانیژدې دي که څه هم دې نعاز زمونږ پردېس قاید باندې ډېر بد اثر وکړ اما د سیاسي فضا له خرېړېدو له وجې څخه یې سکوت مناسب وبلاه او له ځواب ورکولو څخه یې فعلاً ډډه وکړه.

لارنس وايي د فیصل او نوروشیخانو د سیاسي موضوعاتو له رغېدلو څخه به ما د خپلې نقشې غلطۍ اصلاح کولې او د دوی د زړوپه پټو رازو به خبرېدلم چې څه کارونه کېدونکي دي؟ دوی څه غواړي؟ بل دلته ما ته د یوه سړي د معلومات له مخې دا معلومه شوه چې عربي زړه وران د ترکانو د نوې وسلې مقابله په تشو ګېډو د زړو ټوپکانو او موټي ماتو تورو په ذریعه سره کوي او بله کومې اساسي نقشې او یا تیاری څخه خو شکه په خوشکه ځانو نه وژنې تر ټولو لا د تعجب خبره دا ده چې یوه ته د خپلو جنګېدو هدف نه دی معلوم صرف د مشرانو خوښې او د اولجې پیدا کول یې غرض دی بل پرته له دې وجوهاتو څخه د

مصري جبه خاني د شلو کالو په زړو توپکانو سره د ترکانو د عصري وسلې مخ ګرزول يو ناممکن کار دی.

هغه سړی چې ده ته يې د دې وضعيت په باره کې په زړه پورې توضيحات ورکړه دا هم وويل چې مونږ ته اوس لازمه ده چې د راتلونکو حوادثو خيال وساتو او له تېر شوو حلق تلخيو څخه سترګې پټې کړو. تر ټولو لومړی بايد په خلکو کې د اتحاد حس پيدا کړ شي ولې چې په بې اتفاقۍ هېڅ کار سره له عصري اسلحې مخ ته نه ځي د عربو د جنګ کولو طريقه هم د اصلاح وړ ده تاسې نه وينئ چې پلار او زوی په يوه ټوپک سره جنګ کوي کله چې يې يو ستړی شي نو يې دا بل ځنې واخلي ييا يې يو خاندان له بله خاندانه سره په ګډه جنګ ته ځي او هلته فيرونه په واري سره کوي همدغه سبب دی چې د فيصل تکبر مسلسل بدليږي او پر يوه قرار نه وي بل د خوراکي موادو کمبود هم ډېر مشکلات او خنډونه مخې ته اچولي دي که په دې لار کې يو ګټور تصميم ونيول شي ګومان کوم چې حتماً به ښه پايله ورکړي.

په اوس کې د جنګ کولو ښه لار دا ده چې يرغل بايد په ناڅاپه صورت سره وي چې له يوې خوا څخه ځاني نقصان لږ ورسيږي او له بلې خوا څخه ولجې ډېرې په لاس راوړه شي ولې چې د ترکانو فوځيان يا د لوړو کلاؤ په برجونو کې مسلح ناست دي او يا يې په لويو ښار وکې پاخه سنګرونه جوړ کړي دي چې په هر وار باراني فير سره د لڅ و لپړو عربو حواس مختلوي ولې به يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه ورمختلوي آيا په تش لاس سره د احساساتو په زور پر وسله وال غليم باندې برى پيدا كول امكان لري؟ يا په وږي نس سره په هفتو، هفتو څوك جنګيداى شي؟ يقين وكړه. كه له كومه طرفه څخه دوى ته وسله وركوله شي او په نس ماړه شي نو په خورا لنډه موده كې به په مقابل طرف هغه كانې وكړي چې چا به په چا نه وي كړې.

مطلب دا دى چې د فيصل د مشاورانو ځينو ياداشتو او ياد دې مشاهد پورتينو توضيحاتو د لارنس په زړه كې له عربو سره د فوري كومك كولو مفكوره ټينګه كړه وې غوښتل چې په دې مورد كې له خپلو لوړو منصبدارانو سره په مصر كې مفاهمه وكړي نو ځكه يې په خورا چټكۍ سره هغه د تكليف لار چې د مخه پر تللى ود د نيوب (Yanob) د ښار له خوا څخه تر جدې پورې د يو عالم مشكلاتو په حال كې طى كړه وايي په جده كې يې له اميرالبحر و يمزى سره وليدل او د خپلو انكشافاتو راپور يې د هغه تر نظر تېركړ ضمناً يې د تګ په عزم كې هم د ځان ملاتړ وګرزاوه دې اميرالبحر پخپلو بېړيو كې د عربو قوماندانۍ لره ځينې نفرې په ملي لباس كې د مرستې په توګه سره راوستلې وو او پخپله يې اكثريو محاذو كې په عملي ډول سره ګډون كړئ او څو واره يې پر تركانو باندې مسلسلې ګولۍ اورولې وې.

لارنس د دې ځاى د كاروترانجامولو او له دې ستر منصبداره سره د افكارو تر تبادلې وروسته خرطوم ته ولاړى او د هغه ځاى

د ګورنر (ریخبالد ولګپټ) نومي فکر يې د خپلو امکاناتو لورې ته راوګرزاوه بيا نو د نيل د سيند له جنوبي طرفه څخه قاهرې ته ورسيدې هلته يې سربېره پر ډېر کوښښ باندې د جنرال ستاف خيال د ده له خياله سره توافق پيدا نه کړ ځکه چې هغه ګومان کاوه چې دی د خپلو لومړنيو مشکلو اقداماتو تر عهدې ښه وتلی دی بله پلاليږل به يې تر دې لاګټوره نتيجه وبخښي او ټوله نيمګړې کارونه به په صحيح صورت سره بشپړ کړي نو له دې امله يې په زوره فيصل ته په دوهم ورتګ سره مجبور کړ. که څه هم ده ډېر عذرونه ور وړاندې کړه او په ننواتو يې خلك ورولېږل مګر کومه پايله يې ونه بخښله په خورا مات زړه سره بېرته (ينوب) ته ستون شو هلته يې وليدل چې په غياب کې ټول شيان ټيت و پرك شوي او د ترکانو يرغلو ټوله عرب تر پخوا لازيات وارخطا کړي دي په دې پلا تګ کې يې بيا د فيصل او نورو سردارانو له طرفه څخه تود هرکلی وشو دلته نو لارنس موقع پيدا کړه په داسې حال کې چې د دوی د هر يو له تندي څخه دوېرې آثار ښکارېدل د خپل کسات اخيستو په ملحوظ يې د پسخند او خندا په صورت سره داسې وويل:

پرتش ډګر باندې خو هر څوك لاپې وهي مېړه هغه دی چې د رشتيا پر ميدان ټينګ ودريږي او د خپل مرګ په قيمت سره نورو ته ژوند رانيسي د دې وينا په اورېدلو سره ټولو سرونه کښته واچول نه يې د "هو" ځواب ورکړه او نه يې د "نه".

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وطن رشتینی خادم (لارنس) د آمرینو ټولي بې قدرې او جفاوې چې په دې پلا یا نورو پلاوو کې یې ورسره کړې وې د وطن د عشق په لار کې ګرد سره هېرې کړې په پاك زړه او پاکه عقیدې سره یې د مرام وړاندې بیولو ته ملا وتړله.

د "ینوب" ختیځې خواته د سل میله واټن په اندازه سره د مدینې ښار چې د مسلمانانو په نزد ډېر تقدس لري واقع دی له دې ښاره څخه بیا دمشق ته یو سړك تللی دی چې د فیصل د ورور د فوځي چونې له څنګه سره تېریږي بیا د دو سوو میلو په اندازه د شمال خوا ته د عقبی د خلیج او ینوب په منځ کې د (وجهی) پر بندر باندې تمامیږي په دې بندرګاه کې د ترکانو په موجودیت سره عرب له دوخواوڅخه تر خطرلاندی کیدل که بالفرض لارنس په مدینه کښې اوسیدل غوره کړی اود (وجهی) ولورته متوجه سوی وای نوحقیقاًبه ئې دااقدام پرځای اونتیجه بخښونکی ګڼل شوی اوثریوی اندازی پوری به ددې خطراحتمال نه موجودیدای.

وایي په دې پلاسفرکښې په ښکلي چلتار- وریښمینو ملی کالو- زرین کمر بندسره چه جوهر داره پیش قبضه پکښې وهل شوې وه تر هر عربی شهزاده ښکلی ایسیدئ غیرله شنو سترګو- تیت قده او سره مخه څخه چا دیوه انګریزګومان نه شوای پرکولای حتی بعضو ناخبرو عربو به د فیصل ورور باله او د هغه په ډول سره به ئې عزت ساته په زړورتوب او سخاوت کښې به یې هم په هر ځای کښې ستاینه کېدله- د تقوی او پرهیزګاری ارادت هم د ځینو، ځینو ورته پیداشوئ و، د تعجب خبره لا داده چه په دومره

اوږده موده کښې له ده څخه کوم داسې حرکت صادر نه شو چه ددوی د معاشرت لـه آدابـو څخـه دې مغـابرت ولـري او لرلـي فکرونه دې دده په حق کښې پربله خوا باندې واړوي.

وايې کله چـې لـه دې لارې څخـه ده تـه ددې منطقـې د قيـادت حاصلولو بشپړ اطمينان حاصل شو نو يې خلکو ته په زغرده سره د (وجـهي) د تللـو امـر وکړ او د ۱۹۱۷ عيسـوي سنې د جنوري په مياشت کښې په يوه لويه قافله دده- فيصل او نورو مشرانو په ګډون سره هغه لورته کوچ سوه چه د اوښانو غړغړو- د خلکو شورماشور او د کجاو چغکی يې په دې وچ ريګستاني ساحل کښې يوه هنګامه جوړه کړې وه له دوی څخه به يوه ټولۍ په ډولو سورناسره اتـڼ کوونکي تله او بله به يې د موزيکی په تم - تم ياد ټولګي په زړه وړونکو نغمو سره مدهوشه روانه وه د اوښانو په چابکی سـره بـه لـه سـپرو څه سـری جنـډۍ دورېو. هيسته کېدنې تودباد به ګاهی له يوه څخه لوپټه و ښويوله او لـه بلـه څخـه بـه يې خولـۍ پـه هواکړه ددې اطمينانی تـګ پـه تـرڅ کښې يوې (ګاوې) ته نيژدې ناڅاپه دوه کسه سپاره معلوم شول چه يويې له ښې څخه عرب او بل يې خارجۍ ښکارېده دلتـه نـو پـه دوی کـښې څه اضطـراب پيـښ شـو مـګر دې اضطـراب او پريشانۍ ډېر دوام ونه کړ ولې چه له وضعيتـه څخـه د مغرضينو او مطلبيانو ګومـان نـه پرکېده څو دښه نيژدې کېدو پـه نتيجـه کـښې دا ګومـان يقيني شو او معلومـه شوه چه يو د انګريزانـو پخوانی افسر کرنيل نيوکامب اوبل يې ملګری دی دا افسر -

د خپل هم کاره ملګري لارنس په لیدلو سره هومره خوشحاله شو چه له ډېرې خوښی څخه یې خپل آس پریښوده او له ده سره په کجاوه اکښې سپورشو ترنیمې ګړۍ پورې یې ښه د زړه خواله سره وکړه بیایې نو د کوم مهم کار د اجراکولو په غرض سره خدای په اماني ځنې واخستله اوپر بله لار رهی شو.

ددوی قافلې ماښام ته نیژدې په یوه هوارډاګ کښې چې شینلی ډېر پکښې وه واړوله ددې ځای هوا باران ډېره مرطوبه کړې وه او له راسته پلوه څخه نری نری باد هم چلیده د شاو خوا پراوسیدونکو باندې د لښکریانو له لیدلو څخه هم غلبه وکړه مګر بعضو باخبرو خلکو په اطمینانی صورت سره ورته واضح کړه چه دا زموږ ددوست فیصل فوج دی غواړي چې پر (وجهه) یرغل وروړي.

لارنس وایې ددې ځای ساده عربو ته چه زموږ د جمعیت له لیدلو دا محسوسه شوه چې توله نړۍ د ترکانو په مخالفت کښې حرکت کوونکې ده نو ځکه به د شیخانو تر مشرۍ لاندې ډلې، ډلې، راتلې او له فیصل سره به یې دوفادارۍ قسم کاوه زموږ د کوچ و بار د معطلۍ لوی علت په دې ځای کښې له ډېرې خوا څخه لیرې خلکو ته حال لیږل او هغه جنګ ته رابلل و له بلې خوا ټول جهان د ترکانو له طرف څخه مسموم شوی وو چې بیله پاکولو، څخه یې بله چاره نه درلوده ددې سوکه تګ په حال کښې چې به نن یاسبا د مقصدټکی ته رسیدلو نا څاپه د (وجهی) د فتح خبر را ورسیده او موږ ترلو د هارډنګ نومی

اوګوټ د مانوګانو او متحدو عربو په دغه فتح سره زښته ډېره خوشحالي وکړه.

کپتان بائل په اوګوټ کښې لارنس ته ددې فتح ګذارشات داسې بیانوي.

موږ له بحره څخه د پنځو سوو عربو په ملګری سره د (وجهی) پر بندرګاه باندې ګولۍ اورولې اوپر ساحل باندې مو پیاده سوو عسکرو له ترکانو سره په دننه ښار کښې لاس په لستوڼي جنګ کاوه چه په دې وخت کښې نابېره یوه افسوسناکه واقعه پیښه شوه د شاهي هوایي سرویس یو لفټنینټ د بیړیو د ځای ټاکلو په حال کښې د ګولۍ د چاودلو په اثر سره مړشو مګر زموږ زړورو عسکرو سربیره پردې ضایعه او یاد ترکانو پرسخته جنګیدلوباندې د خدای په توکل او دوچ موټه په زورسره نوموړي ښار فتح او خپل د افتخار بیرغ یې پرونجته په دې فتح کښې خورا ډېر قیمتي اسبابو نه خلکو ته د الجي په توګه سره په لاس ورغلل چه هر نادیده عرب یې په ځایولو پورې اریان و.

کله چې د وړو عربو سترګې ددغوبې شمارو مالو او اسبابو په برمته کولو سره مړې شوې او د فیصل بې قراره زړه ته په دې غیبي فتحه سره ډاډ حاصل شو نو لارنس قاهرې ته دراپور ورکولو په غرض سره سفر وکړ او هلته یې لومړی له جرنیل (کلیستین) سره ولیدل چې هغه ته یې د خپل پلان د صحیحې نتیجې تر تفصیل ورکولو وروسته وویل زه ستاسې د رش

(c) ketabton.com: The Digital Library

درنووسلو او ډېرو روپو دژر رسولو په شرط سره کولای شم چه په لنډه موده کښې دې ټول ترکان لـه عربستان څخه وباسم دده ددې قول تصدیق د نورو حاضرینو له طرفه څخه هم وشو او پخپله جرنیل یې له جدیت او فعالیته څخه خوښې څرګنده.کړه ضمناً یې د خبرو په ترڅ کښې د نوموړي با کفایتي اوپوهه پخپل مسلك کښې هم ډېره وستایله خو له بده مرغه یې د فلسطین د اړودوړ او مشکلاتو له حیثه څخه دده ددې پیش نهاد عملی کیدلوته موقع نشوای پیداکولای مګر سر بیره پردې باتدې په بشپړ اطمینان سره دا ور معلومه وه چې په تشو مدبرانه کارروائیوو ترکان ډېر وارخطا کړي دي په حقیقت کښې دې په دې خپل فکر کښې ډېر تیروتلی و. چه بر منډ عرب یې دده په وچ تدبیر سره بیله ازوغې او نورو حربي لوازمو جنګول او یایې په ساحلي علاقو کښې د بغاوت خپریدل یو معمول کار ګانه همدغه سبب و. چه په دې پلاکښې لارنس د رس او یا نور کومك دنه رسیدو له وجه څخه په هرځای کښې ناکامه شو او بې نتیجې خپلې فوجي قیام ګاه ته ستون شو وایې دا ستونیده یې یوازې د ناکامی له وجه څخه نه وه بلکه لوی مقصد یې داوه. چې د لښکر د اصلي شمیر او روحیاتو درك ځانته معلوم کړی چه آیا ددښمن تبلیغاتي منابعو خو دارادې کوم تزلزل نه دی پکښې پیداکړی.

خو خدای و، چه هلته یې د فوجي قیام ګاه د وړوکي کلي په لونیدلو او یا د فیصل له لښکره سره د شریف علی د لښکر

یوځای کېدلو خواشینې په خوښی سره تبدیله کړه او بې قراره زړه یې آرام وموندہ. تر ټولو لاد خوښی خبره داوه چې نوموړي قیامګاه ته نیژدې د مصریانو او انګریزانو وړوکې کیمپونه جوړشوی وو چه دوی او هغه به د ضرورت په وخت کښې تګ راتګ سره کاوه.

وایې عرب د نښو له ویشتلو څخه که په جنګ کښې وي که غیر له جنګ څخه یوشانته خوند اخلي یوه ورځ ځینو عربو د الوتکې پر بم سره لوبې کولې چې نا څاپه وچاوده او خورا ډیر کسان مړه شوه موږ دوه انجینران چه له لارنس سره د ټوپکو د مرمت کولو او یانور عربي کاروبار د اجرا په غرض هلته تللی وو لیکي: (چه ساده عربو ته صرف یو معمولی کار هم سحرا ایسته او پر هغه باندې پخپلو کښې بېلې، بېلې تبصرې کوي یعنې ځینې یې عامل یوشی او ځینې یې بل شی ګڼي دوی غیر له قبیلوي تفوق او نسلي تنفر څخه بل کار نه لري. خو سر بېره پردې جهالت او نا پوهۍ باندې یې له لارنس سره د هریوه هومره محبت پیداشوی و، چې هېڅ کار به یې دده بې سلاو مشورې څخه نه کاوه هرکړدی وال به یې بیل، بیل احترام ساته او دیوه لوی شیخ یا ملا په نظریې ورته کتل د (وجهې) د فتحې د جوش وخروش یوه علامه داوه چه د هغه ځای وړوکو، ځلمیانو، زړو او حتی ښځو به په یوه اتفاق سره دیرغل کولو د امر انتظار یوست ددوی د جنګ او سلحشورۍ په دې فطري ژوند سره به لارنس له یوې خوا څخه خوشحاله شو او له بلې خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه به دشمالي او منځنيو قبيلوبې وفاييو خواشيني کړنو ځکه يې له مجبورتيا څخه د فيصل په سلا و، مشوره سره د هغو ځايو مشهورو شيخانو ته د قاصدانو په ذريعه ليکونه سره له تحفو واستول او ټينګ خواهش يې ځنې وکړ چه د ترکانو په ايمبتلو کشې د پاچا له زامنو سره مرسته وکړي- هلته به په هرشيخ نشينۍ کښې دده د شخصيت او اهليت په باره کښې تودې تودې پوښتنې کې دلې مګر هغو هوښيارانو قاصدانو به يې هره اشتباه د مدللو دلايلو له لارې څخه په يقين سره بدلوله څو په لنډه موده کښې ددوی په همدغه سعيه او مجاهدت سره د دښمن ټول تهمتونه او پروپاګنډونه بې نتيجې شول ګردويې له يوه مخه څخه د شيخانو تر مشرۍ لاندې د فيصل د کيمپ لورته مخ ونيوه دلته چه به په ډېر مؤدبانه صورت سره له دوی څخه لوړه واخيسته شوه بيا به سره له زياتو تحفو او انعامو د حربي قوماندانۍ د اوښانو په ذريعه سره وخپلو ټاټوبو ته رسول کېدل نومورو انجنيرانو د خپلو يادداشتو په بل ځای کښې دا هم ليکلی دي چې د ليرو صحراو،عربو به داسې زاړه ټوپکان مور ته د مرمت کولو په غرض سره راليږل چې پريوه کنداغ به يې ديرش پتري وهل شوي وو او چا غماغو يا ميلانو به يې د جوړيدو قابليت نه درلوده کله به وړو شيخانو د زړو وسلو د ترميمولو په پلمه سره ځانونه د کيمپ عمومي مهمان خانې ته رارسول او دلته به يې هفتې، هفتې او مياشتې، مياشتې تيرولې کله به بيا د تيرې زمانې زړې توري راوړه شوې چې په

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاستو کښې به يې قيمتي جواهرات کارشوي وو لارنس به دغه توري په لاس کښې په ډېر حيرت سره اړولې او د منځنۍ پيړۍ د شاندارو يادګارو ګومان يې پرکاوه.

د ليرو ځايو عربو په تګ راتګ کوم قيد نه دلوده پخپله مرضاسره به جنګيدل او پخپله مرضا سره به کوروته تلل حتی د قهوې ديوې پيالې څکلو له پاره به يې هم جنګ معطل کاوه مورږ ته امرشوی و، چې ددوی دهر ډول بد وضعيتۍ په مقابل کښې به تندي نه ترشوو او په يوه ذريعه سره د ذريعو به يې که دپيسو له لارې څخه وي که د خدمت له لارې زړونه ساتو تاسې باور وکړئ چه داسې توپکان به يې مورږ ته د ترميمولو له پاره راوړل چې هېڅ د جوړيدو قابليت به يې نه درلوده مجبوه به شوو يابه مو په نوي ورسره بدل کړل او يا به مو هغه زاړه، وراسته ور ترميم کړل مطلب دادی چې هېڅ وخت کښې مود نا لفظ پر خوله نه ورته راوړه او هر ډول بدسلوکيو ته مويې تېرونه دغره په څير سره سپر کړي وو ددې منطقې قايد (لارنس) بيچاره غير له دې څخه چه احساسات يې ورژوندي کړي په بل صورت سره ددوي ددغو وحشتو او بربريتو مخ نيوی نشوای کولای د نابلده او باز په څير سره به يې کله يوشی او که بل شي ته لاس اچاوه د مشيرانو او مخورو رايه داوه چې راساً دې پر مدينه باندې يرغل وروړه شي مګر ده د ذکر شوي وضعيت يا عدم اطمينان له حيثه څخه دا کار مناسب نه باله وايې چې له يوې خوا څخه داورمعلومه وه چې ترکانو په هغه ځای کښې تول

(c) ketabton.com: The Digital Library

محاذونه قوي کړي دی اوله بلې خوا څخه يې په وړو عربوويسانه درلوده پرته له دې وجوهاتو څخه يوداسې سړی د مرستيال په حيث سره ورته رالیږل شوی و، چې په رسمياتو کښې به يې شخصيات ورسره پالل يعنې د تيرې دښمنۍ په اثر سره يې دده بدنامۍ ته بډې راغښتې وې د وظيفې اهميت يا خدمت د مقدس والی پاس يې هيڅ نه درلوده نه يې پخپله کار مخ ته بيولای شوای او نه يې دې کارته پريښووه تر دې اندازې پورې بې مغزه او بيعقل و، چې جاهلو عربوبه يې لا پرې سياستۍ باندې خندل او دده بيډون بدن پيښې به يې کولې.

يوه ورځ دکمپ شاته لارنس اوفيصل په بعضوموضوعاتوکښې مشوره سره کوله چې يوعرب په ځغاستاراغی اوفيصل ته ئې په غوږ کښې په پس پسۍ څه وويل بيرته ژرولاړې فيصل لارنس ته مخ ور واړاوه په خنداسره ئې وويل : " اعدا " راغی ګوندی خدای وی چه دځی پهلوان په مرسته سره موداشليدلئ کارمخ ته ولاړشی دوی لادغه خبری سره کولې چه د خيمې پيڅول پورته شو اويوجګ قدی ښکلی ځلمی چه نروڅکی ږيره او اوږده بريتونه ئې درلوده سره له پنځلس کلن زويه داخل شوترسلام اوتعظيم وروسته ئې دفيصل لاسونه مچ کړه بيائې خورا په مؤدبانه صورت سره په لوړ آواز څوواره داوويل اې زمونږ دسرتاج اودټول اسلام خيرغوښتونکې بيله تاڅخه مونږ دبل چا قيادت نه منو يوه شپه " لارنس " دعربو مخوروته پردسترخوان باندی دبعضوجنګی تعليماتواوعصری اسلحوداستعمال په باره

کښې توضیحات ورکول چه ناڅاپه " اعدا " په خورا چیغواوغلبلوسره له خیمې څخه ووتې اودباندې دیوه شی دکوټلو آواز هم واوریدل شو دې حرکت ټول مجلس په حیرت کښې واچاوه او ورپسې ګرده حاضرین ددرك معلومولو په غرض سره ورووتل وې لیدله چه نوموړی خپل مصنوعی غاښونه په ډیرغضب سره کوتلی او وایی مامعاف کړی چه دخپل باداړپاك خواړه مې دترکانو په دغونجښل سوو مرداروغاښو سره وژوول .

دده په دې وفاداری اوځوانمردی سره دفیصل تندی دګل په شان وغوړیدئ اوله ډیری خوښی څخه به ئې کله دیوې خوا اوکله دبلې خوا خلکوته وکتله اوپه لوړ آواز سره به ئې څو واره دا وویل زمونږ وفاداری اوزړه ورتوب چه به دچاوچاوزړه ته نه لویدئ اویابه ئې یوراز و بل زازفکرونه اووسوسې په دماغ کښې ګرځیدلې نواوس دی راسې په پخوسترګوسره دی یو واردامنظره وګوری)

وایی لارنس دمخه تردې واقعې " اعدا " ته دیوه معمولی سړی په نظرکتل اویومطلب اشنا اوپه خپل چاروکی ئې باله مګراوس داورته ثابته شوه چه ډیرسپیڅلی یومخی انسان دئ بل ئې له یوه معتمد سړی څخه دده داصلیت اوشخصیت په باره کښې داسی معلومات هم ولاس ته راوستلی :. دغه " اعدا " چه اوس ئې تاسې له فیصله سره دوفاداری منظره ولیدله دیوی مشهوری قبیلې مشردی چه په میلمه پالنه اوزړه ورتوب کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساری نه لری که څه هم له څهرې څخه ځوان معلومیږی اما عمرئې وشپیتو کالوته نژدئ اته ویشت ماندینې لری په زورورباندی ئې زړه نه سوځی مګر په کمزورې باندی ډیرمهربانه دی له مرګه څخه کرټ نه بیریږی اوهررنګه قوی دښمن ته مخ پرتندی ورځی له هری خواسره چه په هروخت کښی ملګری شوی دی خدای هغه خوا ژر په فتح اونصرت سره سرلوړې کړې ده .

د "عقبی" ښار چه په ټوله عربستان کښی د سوق الحبیشی له نقطه نظره لوی اهمیت لری د عقبی د خلیج په وروستی ګوټ کښی واقع دئ ددې ښار نیول چه د ترکانو د استحکاماتو له حیثه څخه یو سخت کار و او بې تربیو عربو نشوای کولای چه د بحر او یا وچی له لاری څخه دی پر هغه باندی یرغل وروړی نو ځکه لارنس وغوښتله چه د دښمنانو فکرونه د وچی له خوا څخه یو مخ راوګرزوی او د بحرو خواته تمرکز ورکړی په دې چل سره به نو د "اعدا" - " ابوطی " او نورو سردارانو د نفریو په کومك سره ناڅاپه له دې بلی خوا څخه یرغل پروروړی مګر په دې نظریه کښی ښیا مشاورینو د تیری نظر یې په ډول سره مخالفت ورسره وکړ او هریوه ئې د هدایت اخیستو په ملحوظ سره د عمومی قوماندانی په عنوان متعدد لیکونه صادر کړه د ۱۹۱۷ کال د اپریل د میاشتی په پای کښی لارنس و خپلو آمرینو ته د بشپړو توضیحاتو ورکولو په غرض سره د مصر لورته سفر وکړ او د می د میاشتی پر لومړی تاریخ باندی بیرته

(وجهی) ته ستون شو سمدستی ئې سم له خپل مرتب پلان سره د مې د میاشتی پر نهمه نیته باندی د "اعدا" او نورو سترو مشرانو تر سلاو مشوری وروسته دایله جاریانو یو لوی جمعیت د عقبې خواته وکوچاوه په دې پلا کښی هم د هغه ذکر سوی سفر په ځیر سره یوه ډله و ډول ته نځیدله او بله ډله د باجئ آواز ته مدهوشه تللې وه " اعدا" او نور سرداران د لارنس خوږو قصو داسی جلب کړی وو چه بیخی ئې د سفر د ستړیا احساس نه شوای کولای ددغی خوښی او صمیمیت په حال کښی پسله دو ورځو څخه و آل کرنومی ځای ته ورسیدله په دې ځای کښی یو سپین ږیری سره له زامنو اوسیدئ اویوځو دخرما محدودی ونی هم ولاړی وې . دوی دیوې ورځی په دغه ځای کښی میشت شول ددرېیمی ورځی څانښت مهال ئے بیا سفرته دوام ورکړ دمازدیګرپه شپږوبجو باندی ئې یوحګ کوتل مخی ته راغی چه غیرله څکیدلو څخه په بل شی سره څوك نشوای تراوښتلای مګردعربوزحمت کښنه زامن دیوه بل په کومك سره په ډیره چټکی ترتیر شوه اوپه هغه بله خواکښنی ئی له یوه جاسوسه څخه دخیریت دمعلومات غوښتلوپه ملحوظاتوسره دیوی زرغونې ناوې (وادی) په مخ کښی خیمې ونجتلې .

شپهٔ په ډیر انتظارسره تیره شوه سهارفوج " داعدا " ترقیادت لاندی وکوچیدئ . هرچاته چی به داموقتی وظیفه تربله پلادیره کیدلو پوری وردغاړی کیدله نو هغه مجبوره وو چه په هره شیله لوړه ژوره کښنی څاروکړی اودلښکر د انتظام اوانضباط مراقبت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وساتی په همدې ملحوظ سره به نوموړی کله یوې غونډې ته
اوکله بلې غونډې ته وختئ خوسربیره پردې تلتګو شلولو باندی
د لاری هیڅ درك ورمعلوم نه شو وایی ددې تردد اوتلاښ په حال
کښی ئې دپاخه ثابت پرمهال باندی داورګاډی له لین سره
څوسپاره ترسترګوشوه لارنس په ډیره وارخطایی سره له ده څخه
پوښتنه وکړه داخلك ستاپه سترګوشناخته درځی ؟ " اعدا "
دسرپه ښورلوسره " دنا " جواب ورکړ لښکریان په خپل طبعی
تګ سره روان وو چه په معنویاتواو وضعیت کښی ئې کوم
تغیرنه محسوسیدئ ترڅه څکل تللو وروسته مشاهدتا هریوه ته
معلومه شوه هغه سپاره ددوی دبنل محاذ نفری دی
اودمستړهارن ترمشری لاندی ددی ځای دریل دپټریو الوزولو
وظیفه وردغاړی شوې ده لارنس دخپل دی نوی همکارسره په
لیدلوخورا ډیره خوښی وکړه اویو ساعت ئې دخپلې نقشی له
مخی څخه لاری وروښودلې بیانوهغه سره له خپلونفریو بله لاره
واخیستله اود دوی قافلې په دا دوهمه ورځ مازدیګرد ریلوا یی
دعمومی جنګشن له څنګه سره دشپی تیرولو له پاره واړول په
داسبائې دنوموړی منطقی دریلوائی ترپټریو الوزولو وروسته
خپل مشکان له اوبوڅخه ښه ډك کړل اود (آل هرل) دوچی
ریګنی بیدیا په سخت سفرهی شول وایی په دې لارکښی
ګرمی اود بادریګ پاشلو له یوې خوا څخه اودشپو شپو بد
خوابیو له بلی خوا څخه د ټولووضعیت داسی ورخراب کړی وو
چه سراب ته به ئې داوبو په هیله سره ورځغستله اودهریوه سوو

کوکـو فضـا پـه سراخُیسـتی وه ګاهـی بـه وخـدای تـه پـه زاریواودعاشـوه کلـه بـه ئـې لارنـس اومشـران ترګریوانوتینـګ ونیول دالاپریږده پسله یوه شواروز تګ څخه ئـې اوړه هـم مـخ پر خلاص شوه او اوبه ئـې هم لږی شوی دلتـه دتولولـه ژونـد څخـه امیدونـه وشلیدل اودمرګ پـه انتظـارکښی یـې سـترګی څلـور شـوې ددی پریشـانی اواضطـراب پـه حـال کـښی څانښت مـهال یـواوښ خـالی ولیـدل شـو چـه سـپورئې پـه کـوم ځای کـښی دکمواکی له حیثه شیوه شوی وو لارنس ئی دارخ له ملګری څخه دنوم پوښتنه وکړه او د غائبیدو تفصیل ئـې ځنی وغوښتـی هغـه ترلږ فکروروسـته پـه ډیره وارخطایی سره ورتـه وویـل نـوم یـې عـاصم دی مـګرپرپاتـه کیدو باندی می یـې خدښکه علم شـته زمونږ بادرده پردیس ته خپـل پاك ایمـان اوسـپیڅلی ضمیرددې اجازه ورنکـړه چـه دلاری ملـګری دې کـه څه هـم غریـب وی پـه بیوزلی سره له لـوږی یـاتندی څخـه دکومـی کوټی لـه څنګه سره مړشـی اودی دی ددې نورو بـې عـاطفی ملـګرو پـه څیرسـره ردې ردورتـه ګوری نوځکـه ئـې بیلـه دی څخـه چـه لـه مرګه ووبریـږی اویادی دخپلی لوږی اوتندی خیال وساتی سربیره دیوه اودبل پـه تهدید باندی داوښ مخ راوګرزاوه اوتردوه ساعته تـګ وروسـته ئـې هغـه خوارځواکـی انسـان دیـوې غونـډی پـه بیـخ کـښی دبیهوښی پـه حـال کـښی وموندئ پـه خورا تکلیـف سـره ئـی پـه یـوازی سروکجاوی تـه پورتـه کړ اوبیرتـه پـه چټکی مـخ دقـافلی پرخوا رارهی شو . " اعدا " اودوه نورخلك چی پـه ده پسی رارهی

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوی وه په لارکښی ورسره مخامخ شول که څه هم هغوی ئی په ظاهره له دی وسیله ناکه وضعیت څخه وخوښی اظهاروکړ مګر پشلائي پوچ ورد ورته ویل اودده دا حرکت ئې یونامعقوله اوبی ځایه حرکت باله .

مطلب دادی چی پسله پنځلسو ورځوڅخه په داسی حال کښی چه داساعت یابل ساعت به دټول مرګ دتندی اوګرمی له لاسه یقینی وو یوه نخلستان ته ورسیدله له دې ځایه څخه بیاترلږ توقف وروسته مخ د (بیراحضر) پرخوارهی شول چه داځای دسراهان دوادی دشمالی طرف په ۵۰ پنځوس میلی کښی واقع وو وایی په دغه لارکښی دیوې داړه مارانو له طرفه څخه ناڅاپه فیرونه پری وشوه چه یوئې ددوی له ملګروڅخه مړکړ که څه هم لارنس وانډیوالانو ته دتوقف اوکوزید و امرورکړ مګرهغوئي دخپل مړی دبدل اخیستلوپه ملحوظاتوسره په خوله ونکړه او سمدستی دغونډی پرچاپیره باندی یوه الغه شوه یرغل اوړونکوئې تریوی ګړی پوری لامقاومت وکړ مګرپه آخرکښی ئی په ډیره بیشرمی سره ماته ومیندله اوپه شاوخوا شیلوکښی سره تیت وپرك شوه . دوی وروسته تریوه شواروز تګ ونوموړی ځاه ته ورسیدله اوپردغه ځای باندی ئی دسفرلومړی برخه بشپړه شوه .

پسله دی څخه نودعقبی دمحاصری منصوبه پسی راواخلو چه لارنس ته به دهغه ښاردفتحی په باب څه ډول ډول فکرونه په خاطرکښی وګرزیدل او د خلکو دغولولو له پاره ئی څه

رنګارنګ پلانونه سنجول وايي ددغه فکري انقلاب په نتيجه کښې ئې دهغه ځای لوی شيخ ته " داعدا " په ذريعه سره څوهميانی طلاوی ورولیږلی اودهغه خاصه توجه ئې د فيصل په باره کښې وغوښتله اوپه خپله په يوه لنډ سفر خاص ددې معلومات حاصلولو له پاره چه له عقبی څخه بيا (پتما) ترسرحده پوری دښمنانوڅه استحکامات نيولی دی او دخلکو وضعيت ددوی په باره کښې څه ډول دئ پټ رهی شوهيڅوك ئې په رازخبرنکړه وروسته ترستنيدويې دملګرو داصرار په اثرسره په دی موده کښې داسی توضيحات ورکړل :. " بعلبك" ته ولاړم هلته می دترکانو په څومجلسوکښې دلباس دتغيرپه صورت سره ګډون وکړاود هغوی پردې اتفاق باندی چې مابه نيسی اوسخته سزابه راکوی پوره علم راغی پسله هغې څخه بيا ديوه سوداګر په بڼه سره دمشق ته پسی ورتيرشوم اوهلته په بيغمه زړه سره ددوښمن په کيمپوکښې وګرزيدم دخلکو نظريی می ځانته معلومی کړی اوپه بعضو پټو پلانونوئې پوره خبرشوم " يوليکونکی ليکی چه : تررا غبرګيدو وروسته چه به دی په بيغمه زړه سره " دعقبی " وفتحی ته متوجه کيدئ ناڅاپه دڅارونکو له طرفه څخه اطلاع ورته راورسيدله چه ترکانو "دسرهان " په ټولو څهانوکښې زهراچولی دی، ددی خبرپه اثرسره مجبور شو دهغو تر پاکولو پوری نقل وحرکت وځنډوئ اود دوښمنانو ددې ناوړه وضعيت په مقابل کښې په اورګاډی باندی ديوه فوری يرغل تياری ونيسی چه په دی سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

به نو د هغو فکرونه دذکرسوو منصوبو څخه راګرزیدلی اوبلی خواته به متمرکز شی .

دادې تاسې ته معلومه وي چه ترکان په رشتیاهم دڅاهانو د مسمولو په تفنن سره مطمئن وو اویرغل وړونکی عرب ئې پرمخ تباه ګڼله نوځکه ئې محدود نفری ددې منطقی ددفاع له پاره پریښودل اونوره قوه ئې یوې بلی خواته سوق کړه مګردې غلط فکرئې ژرمعکوسه نتیجه ورکړه اودلیدلی خوب تعبیرئې سرچپه وخوت ـ زړه ور " لارنس " دپنځوسوو عربی ځلمیانوپه مرسته سره له یوی خواڅخه د(غدیرالحج) دستیشن دساتونکوپه ماتولو اوله بلی خوا څخه دمهموپلو اوریلوایی دپټریوپه الوزولوسره له یوه مخه څخه معنویات داسی ورمختل کړه چه دبند ترلو پلان ئې هډونشوای ورته طرح کولای بل ئی وغوښتله چه د دوی ددې حواس بایللوپه حال کښی لومړی د (اباللسان) پرپانه باندی چه دریلوایی دلین دملازمینو مهم مرکزوو یرغل وروړی ولی چی بیله دی ځای له نیولو څخه ونورو خواوته تګ امکان نه درلودی اوبیاد (Neghelshtal) دغره کوتل چه دهغه خواته ئې " دعقبی " پوخ سړك واقع و قبضه کړی ددی مهم یرغل لپاره دترکانو دبشپړواستحکاماتوله حیثه څخه وروسته ترسلاو مشوری : نفری پردرو ډلوباندی وویشل شوه لومړی ډلی ته دتلګراف دمزو په پریکولو ودوهمی ته دشپی دناڅاپه یرغل اودریمی ډلی ته دغرونو له سوریو څخه دفیرکولو وظیفی وټاکل شوی اوپخپله لارنس ته څارکول

اومراقبت ورپه پیخه شوه یوه شپه چه ئې دمراقبت په ترڅ کښې ترکان له چوکیداره څخه نیولی بیاترمنصبداره پوری په خواړه خوب بیده ولیدل ناڅا په ئې هغه دوهم ګروپ په ملګری سره یرغل پروروړ چه خورا ډیر نفرئې ورووژل او هر ډول مالی نقصان ئې ور و رساوه مګرپه پای کښې ئې تندی وګرمی له یوی خواڅخه اودترکانو دنوو توپکانواو نوو توپوشلیك له بلی خواڅخه ماتی ته مجبورکړه خوسیاستاً به ئې هغوته داسی وضعیت ښکاره کاوه چه اوس به دغرو له سوریو اوکنډو څخه زمونږ نورنفری یرغل ورباندی وروړی لارنس چه ددې اړودړو په وخت کښې تندی ډیرپه تکلیف کړئ اودپښو دسوده کیدو له حیثه څخه ئې یوګام هم نشوای اخیستلای نوله مجبوریت څخه ئې ویوی لویی کرکنډی ته ډډه واچوله " اعدا " ګومان وکړه چه له بی غیرتی څخه ئې دلته ځان خپ کړئ دئ په خورا قهرسره ئې دطعنی په ډول ورته وویل : " وا وا ـ وا وا ـ عجیبی مسخری دی را ایستلی دی مونږ جنګ ته پاره وی او تا کرار سیوری ته څنګ اچولئ دئ که څه هم دده په مزاج باندی دی وینا بدتاثیروکړ مګرپه ښکاره ئی په ویړه خوله سره صرف دومره ورته وویل . دائې استراحت نه امرکوه څه وکړم ؟ " اعدا " جواب ورکړتا خو سره له ځوانی څه ونکړه اوس په ماپسهی شه چه په دغه سپینه ږیره سره دتوری په شرپ مځکه یا آسمان لړزومه کنه " ؟ دده داوینا دهغه احساسات پرجوش راوستل او (داعدا) ترقیادت لاندی ئې په خو راتهور سره دترکانو د پورته

خواپر نفریو باندی یرغل وروړی اوبیخي یې وکیمپوته ورداخل شول نورو عربو هم ددوی په دي یرغل سره له هری خوا څخه په چور وچپاوپیل وکړاوس نو (عقبی) ته دلاری دخلاصیدو امید یقینی شواوپه دی غیبی فتح سره دټولو زړونه داسی خوشحاله شوه چه دورځو ورځولوړی وتندی یئ هیری کړي اوسره له دغوستونزو او زحمتو دیوي بلی نیژدي تانې دنیولو په فکرکښی شوه چه هغه هم خوراژر دلارنس په پاخه تدبیر او دزړورو عربو د موتو په زور سره په یوه یرغل ونیول شوه اوراساًیی داتم دوادی لارپسې واخیستله په دي منطقه کښی به خلکو دالجي په هیله سره ګډون ورسره کاوه اوجمعیت ئي ورځ په ورځ مخ پرزیاتوب واوترکانوته چه له هری خوا څخه د ناکامیو سره مخ شو اوسره له نوی وسلې ئي هیڅ کارمخ ته نه تئ نوځکه ئي په ((عقبه)) کښی مقاومت ونه کړای شو او د معنویاتو بایللو په حال کښی ئي دا ډول سخته ماته ومیندله چه هیڅ تصورئي نه کیږی . وایی دلته نو سربیره پرستړ یا باندی د فاتحو میړو وضعیت لوړی اوتندی داسی ورخراب کړئ وُ چه دنورورانده تګ امیدهیڅ نه ورته کیدئ د ډوډی په عوض کښی به داوښانواومی غوښی هم په کافی اندازه سره نه ور رسیدلي خوسره له دي به ئي په زړوکښی د ((بعلبك)) د نبولو فکرونه غونځید له - فعال لارنس چه د دوی ددغه فکر ښه ګرمول غوښته اوپه دي رواداره نه وُ چه د رس، یاوسلي دکمبود له حیثه دی دا سلسله وشلیږی نوځکه ئي ډیر ژر سره له

ناروغی اوتکلیفو دیوه فوری امداد غوښتلو په غرض سره دمصروعمومی قوماندانی ته د سفرکولو عزم وکړچه ضمنابه خپل دکاروبار راپور هم دهغو تر نظر تیر کړی او دایندہ خط مشی هدایت به ځنی واخلی وایی په دغه سفرکښی ئي اوه کسئه بلد اوښ والا هم له ځانه سره ملګری کړی ووچه د((سینا)) په سووځونکی ریګ کښی به ده کله دهغوی داوښ مهارنیولی ؤ اوکله به هغوددہ داوښ مهارنیولی وُ ځوددغه یوعالم تکلیفواوزحمتوترزغملو وروسته سویزته چه له ((عقبی)) څخه (۱۵۰) میله لیری دی نیژدي شول .

لارنس وایی - په دی ځای کښی ماله موظفو مامورینو څخه دبیرۍ دتګ معلومات د تلیفون په ذریعه سره وغوښتئ هغو جواب راکړ:

((ترسبا پوری انتظار وکاږه)) مجبور شوم شپه می پردي غاړه باندی له ملګروسره تیره کړه په داسبادیوي ګړندۍ بیرۍ په ذریعه سره په دوو ساعتو کښی هغی غاړی ته پوری ایستل شوم هلته می دبعضو اشنایانو له طرفه څخه تو د هرکلی وشو په دابله ورځ سهار د اورګاډی په ذریعه سره ((قاهري)) ته رهی شوم داسمعیلیي پرلوی جنکشن باندی جنرل (ویمیز) راسره مخامخ شونوموړی په لومړی پلاکښی ونه پیژندلم مګر پسئله پیژندګلوی څخه ئي ښه خوږ مجلس راسره وکړاوراته وئي ویله پرون می دغلی اووسلی یوډك اوګوټ عقبی ته ولیږه دده دي زیری زماټوله اضطرابونه رفع کړه اوپه خورا خاطر جمعی سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

((قاهري)) ته ورسيدلم هلته اکثرو شناخته کسانو په دغه عربی جامه کښی نه پيژندلم اود يوه بدوی عرب ګومان ئي راباندی کاوه يوه ورځ د جنرل (کليتن) واطاق ته بي اجازی داخل شوم هغه زماپه دی بي اجازی ننوتلوسره ډيرمتاثرشواودنه پيژندوله حيثه څخه ئي تندی ترش کړپه خوراقهرسره ئي راته وويل :

((زه خپل قيمتی وخت له يوه بدوی عربه سره نشم ضايع کولای)) ماپه ډيروضاحت سره په انګريزی ژبه جواب ورکړآيازماله پاره لاهم وخت نه لرئ ؟ ددي وينا په اوريدلو سره ئي په ځيرځير راته وکتل دشناخته شك ئي راورسيدئ نوله چوکی څخه چست راوغور ځيدئ او په بغل کښی ئی ټينګ ونيولم په خورا انکسارسره ئي ډيره معافی وغوښتله د لارنس دی لياقت اوکفايت ته چه په دومره لنډه موده کښی په يوازی سرسره دومره مهم کارونه انجام کړه دمصرګردولوړومنصبدارانوګوتې په غاښ کښی ونيولی - ترده دمخه يوبل جرنيل چه (اسن بای) نوميدی هم دغه ځای ته ددغه خدمت له پاره ليږل شوی ومګر هغه پرته له شيانو ټولولو او يا فوجي انتظام څخه کوم بل اقدام ونه کړ.

يومنصبدار وايي ترکانو زموږ د ګران ((لارنس)) د نيولو له پاره يوکافی مبلغ د جايزي په توګه سره تخصيص کړي و اوجاسوسانوبه ئي په هر ځای کښی په ډير وقت سره مراقبت کاوه مګر پاخه تدبير او.دوظيفی رشتين توب پرده باندی داسی او سپتيزه کلاراڅر خولي وه چه د هغو هيڅ لارنه ورته

کیدله. د ډائنامنټ دیوي نوی طریقي د ازموینی په سلسله کښی لارنس د ۱۹۱۷ عیسوی کال د ستمبر په میاشت کښی د (د هاوامدا ورا) د زیلوایی په الوزولو کښی خپل بشپړ لیاقت ثابت کړ په دغه ځای کښی ئې د یوه بم په ښخولو سره نه یوازی د اورګاړی انجن په هوا کړ بلکه هومره جانی او مالی تاوان ئې ترکانو ته ورواړاوه چه حد او اندازه نه لری د اکتوبر په میاشت کښی ئې دیوی بلی اورګاړی په الوزولو سره. دیرش ترکان مړه او اویا ژوبل کړه

د پورتنیو تاوانو په اړولو او یا د شمالی و جنوبی سیمو د لویو لویو سټیشنو د پټریو په الوزولو سره چه د ښمن ته دا ثابته شوه چه عربو په هر ځای کښی د مخالف بیرغ راته پورته کړی دی نو ځکه ئې په خورا بیړه سره ټولو محاذوته خورا ډیر مجهز عسکر واستوله او د اورګاډو د محافظت انتظام ئې هم په ممکنه ذریعه سره وکړ وایی تردې اندازی پوری له احتیاط څخه کار اخیسته کیدئ چه بیله ساتونکو له جندی رپولو څخه به ریل له خپله ځایه څخه حرکت نه کاوه خوسربیره پر هومره انضباط او انتظام باندی به لارنس له یوه داسی ځایه څخه نقصان ورورساوه چه ددوی به هیڅ فکرور ته نه وه بل به په دغو غلطو آوازو چه نن به پنځه سوه وسله لرونکی عرب پر فلانکی ځای باندی یرغل وزوړی او یا فلانکی سټیشن تر پټریو لاندی بمان ښخ شوی دی ساده ترکان سره مشوش او وارخطا کیدله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اکتوبر د میاشتی په آخر کښی که زموږ د منځني ختیځ فاتح دیر موك دوادی د پله په الوزولو کښی چې د دمشق دزیلوایی لیښ یې له حیفاسره وصلاوه او دتل الشباب (telell-u-shebad) نومی ځایه سره واقع وه بریالی شو مګر سم له خپله پلان سره ځوئې پسله شپو، شپو بدخوابیو څخه د فوجیانو د اورګاډو دوه انجنونه په هوا کړه - دی وایی په دې پلاسفر کې له مرګه سره مخامخ شوم خو پاك خدای ځنی بچ کړم د سکنجو او پانو د تکلیف سهلو ته به می ګوته په غاښ کښی ونیسئ له زلخوږی څخه به می یوې ګولې ډوډی ته سترګی لویدلې او له شپو. شپو بدخوابیو څخه مې دماغي توازن خراب شو مګر په دغه حال کښی به خدای ته پر سجده پروت وم او دغه شکر به مې ادا کاوه چه و وجدان، وطن ،او خپل مقدس دین ته دی خجل نه کړم

وروسته تر دغه سفر څومووده سخت ناورغه و بیا د دانیال درې ته د څو تنو په مشری ولیږل شو هلته ئې په ملی جامه کښی توله حربی ځایونه ترپښو وکښل وایی یوه ورځ له ملګری سره د هغه ځای په کومه کوڅه کښی تیریدئ چه ناڅاپه د شاله خوا څخه دودریږئ ږغ پروشو ده غوښتله چه ځان د کومی خواته ګوښه کړی مګر ملګری ئې د اشتباه د رفع په عوض سره مانع شو ترکی سپاهیانو ته چه د دوی له هیئت څخه په زړو کښی پخوالا څه شك پیدا شوی وه ځکه ئې تودی تودی پوښتنی ځنی شروع کړې خو له مجملو جوابو څخه ئی کومه نتیجه لاس ته ورنغله

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته ئی دزړو اشتباوی یقینی شوی نوئې د حوالدار په امر سره په پوری وهلو ترلوړه مقامه پوری بوتئ هغو ته هم دده منطقی دلایلو په زړو کښنی څه شك پیدا کړ او د لاس ته راوستلو اطلاعاتو په اسناد سره ئې جاسوس وباله یو منصبدار چه په خورا قهر سره ئې برګ، برګ ورته کتل و خپل نوکری واك عسکر ته ئې داسی امر وکړ:- " ددی فاسق ماغره په سر کښنی ور اوبه کړه - دا ملعون ماوپیژاندئ چه د انګلیسانو په ټونګ سره ئې موږ ته په هر ځای کښنی د مخالفت اورونه بل کړی دی د داسی کسانو په پستو خبرو سره باید ونه غولیږو اونه ئې پراسکیرلی حال باندی زړه وسوځو دوی زموږو ستاسی په زروښکلی ځلمیان په خورا بیرحمی سره مړه او د هغو د ناویانو ماندینو او ګلالیو زامنو پر سروباندی یې د غم خاوری باد کړې " دې مهیجو ویناؤ د هغه عسکر احساسات داسی په ښوره راوستل چه کله به زموږ د رشتینی خدمتګار (لارنس) په نس کښنی ورغورځید او کله به ئی په چپلاخویا لښتو سره پر مخ مخ واهه په دې سره چه به ئې هم زړه سوړ نه شو بیا به ئې له پانی او کندې څخه کار اخیستی وروسته ترښه ژوبل کیدو او تکلیفو پر راوستلو ئې د بیهوښی په حال کښنی یوې منحوسی کوټې ته ارتاوکړ او دروازه ئې ټینګه پسی قلف کړه شپه په دغه بیهوښی کښنی پرتیره شوه په دا سهار ئې بیا په پانو او کندو کښنی پښنی ورواچولې او زیات تکلیفونه ئې پرراوستله مطلب دادئ چه تر درو ورځو پوری ئې دغه شدادی وهلو دوام درلودئ په داخلرمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه ئې له ځانه سره د تیښتی تصمیم ونیوی او تر یوه لوړ کلکین ئې په ډیر زحمت سره ځان لاندی راواچاوه پر کلکه مځکه باندی ئی ژوبل بدن په داسی شدت سره وموښت چه د راسته لاس هډوکی ئې سره ریزمریز شوه او تریوه ساعت پوری هلته بیهوښه پروت و بیا ئې په ډیر تکلیف سره په ځخیدلو ځان له ودانیو څخه لیری دیوی بیدیا ته ورساوه شپه ئې دیوی کر کنډی بیخ ته د یو عالم بپری په حال کښی تېره کړه سهار په شنه خړه د کیمپ لورته رهی شو

ای د هیواد د خدمت دعوه کوونکو!- په تشولاپو او یا پوچو ادعاو سره څوك د وطن د مور حق نشی ادا کولای - دا حق د لارنس غوندی میړه په تنها کوتلو او ژوبل بدن سره ترسره کیږی د میړو تېرونه غواړی چه ددار رسی اویادتوپ ګولیولره سپرشی که څه هم د ناروغی عارضی او یاد باران او واوری اوریدلو دری میاشتی زموږ ددی میړه په پلانو کښی سکته ګی راوستله مګر سر بیره پردې باندی به ئې په استشاره سره د ریلوایی د پټریو الوزولو او یا غلطو پروپاګندو خپرولو کار جاری ووایی وروسته تر روغتیا به همیشه له مرتبه پلان سره سم دکوم نړیدلی پله له اړخه او یاد ریلوایی له الوزولو پټریو سره پټ و کله چه به د هغو د تعمیر کار د موظفی عملی له طرفه څخه بشپړ شو او دتګ وراتګ اطمینان به ئې مرجع ته ورکړه شو په دې وخت کې به یې خپ چپ یرغل پر راوئ یا بد یې وروسول او یابه ئې په بم وروالوزول په عین حال کښی به ئې مصر او عربستان ته کله د

(c) ketabton.com: The Digital Library

بحر لـه لاری او کلـه د وچـی لـه لاری هـم سـفر کـاوه او د خپلـو پلانونو اقصات به ئې په هره ممکنه ذریعه سره اصلاح کوله د بخت او اتفاق اطمینان ته ئې کرتې کارونه نه سپارل

په ۱۹۱۸ عیسوی سنه کنبی و (تفیلح) tafileh ته دتګ په لار کنبی لومړی و (ګوریریا) او بیا تـر دروهفتـو مسلسـل کوچ وبـار وروسته د نوموړی سیمی جنوبی ګوښی تـه ورسیدئ دلتـه ئې د بعضو ټینګو اندایولانو په مرسته سره د (ترف) turf نومی ځای د ریلوایی مشهوره ستیشن ته سخت نقصان ورسـاوه لیکـن پـر تفیلح باندی ئې د موسم دنه موافقت لـه سببه د یرغـل کولـو موقع پیدانکړه بیرتـه دی او ملګری خپلو خیموتـه چه دغرو پـه لوړو سطحو کنبی ئې نجتی وې ستون شـوه او تریـوی اوږدې مودې پوری د هوا د مساعدت په انتظار سره هلته میشت شول یوه شپه چه آسمان صاف او د څورلسم سپوږمی د شاوخوا ټولـه غرونه او دښتونه روښانه کړی وه ناڅاپه د یوې غونډی لـه شا څخه د توپکانو ډزی وارویدل شوې اود عربـو یوه ډلـه دماتی پـه حال کنبی مخ ددوی پر خوا راروانه وه - له وضعیته څخـه داسی معلومیدله چه یولوی جمعیت پسی را اخیستی دی لارنس چه له لوړی څخه ددې حال مشاهده کوله نابیره ئې ګولی لـه پښو سره وچاودله خدای و چه کوم نقصان ورونه رسیدئ او ژر دیوې ګټې ثباته خپ شو په دې وخت کنبی هغه یرغـل راوړونکی سپاره پر دوډولو باندی تقسیم سوه چه یوې به ښی لورتـه او بلی بـه کیڼ لورته حرکت کاوه هدف ئې فقط د کیمپ خیمی نیولـی وی دلتـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو دده غړی وتښتیدل مجبور شو سم له حربی سیاست سره ئې د
ملګرو یوې ټولې ته دښې خوا بلې ته ئې د کینې خوا او دریمې
ته ئې پر منځنی محاذ باندې د فیرکولو اشاره وکړه مګر سربیره
پردې باندې ئې تلفات یوسلوشلو کسو ته ورسیدل
که د هواد انقلاب اړودوړنه وای پیښ شوی نو د ټولو تپ کیدل
یقینی و مطلب ذادئ چه ددې طوفانی موسم دوام له یوې خو
څخه او د ملګرو بی ثباتی ئې له بلې خوا څخه په مقاومت کښې
څه تزلزل پیښ کړ نو ځکه (ابا - ال - لسان) ته د بعضو مشرانو
په سلا سره کوچ شو او هلته ئې د موسم تر ښه کیدلو پورې خورا
ډیر عرب د ترکانو مخالفت ته وپارول او ضمناً ئې نور نوی
نوی پلانونه وتړل د پسرلی د موسم په پای کښې چه د هوا و
ضعیت لږ څه سم شو او د هغو بی همتو فوجیانو له زړو څخه د
لیدلو تکلیفو خاطرې محوه شوې بیائې پر (تفیلح) باندې یرغل
ورووړلو عزم وکړ په لار کښې کرنیل (جوانس) د مصارفاتو له
پاره پنځوس زره پونډه ورتسلیم کړه ددې کافی مبلغ له خوښې
څخه ئې ددې پلاد سفر ټوله تکلیفونه او د ملګرونا ځوانی
هیرې کړې له شوبك څخه د شاتوری اوښ پر شا باندې دیوه
اوښ والا په ملګری سره مخ د (تفیلح) پر خوارهی شو په لار
کښې به ئې په هر ځای کښې د ترکانو له ګماشتګانو او یابد و
عربو څخه تکلیفونه لیدله له ډیری سپرتیا څخه ئې کوناتې او
ورنونه داسی زخمی شوی وو چه بیخی به زهوب ځنی بهیدئ
کله به د غره د داسی ځکی ته پورته شو چه پنځه زره فوټه به ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

جګوالی درلود او کله به و یوی داسی کندی ته شیوه شو چه بیخی به ئې د ختلو امکان نه وه اوښ د سوده توب له سببه نه تلی او اوښ والا هم د غوراز - راز زحمتو سره وارخطا کړنه ئې غوښته چه اضافه دی یو قدم ورسره واخلی مګر دده راز یو جګیوبه بیا تر یوه حده پوری بوتئ درشیدیی د کلی په یوه میلی کښی خو هغه اوښ والا برملا ښکنځل ورته کول اوښه ئې زړه غوښته چه حملی ورسره ووهی مګر د لارنس تېر ئې په ډیره بی پروایی سره تحمل کاوه کله به ئې لکه وړوکی په یوه شی او کله به ئې په بل شی خوشحاله کړ خو ددغه تکلیف او زحمتو په حال کښی یوه کوچنوتی کلی ته راورسیدل - د کلیوالو ښه سلوك او میلمه پالنی ددوی ستړ وتلو او ژوبل بدن ته څه دمه ورکړه له دې ځایه ئې د جنرل (الن بای) دلیك په اثر سره د (تفیلح) لار پریښوله او د مصر و فلسطین د تګ په نیت سره مخ د "عقبې" پر خوارهی شو هلته د ملاقات په ترخ کښی نوموړی جرنیل د جرمنیانو او ترکانو د دوستی په تړون سره ډیر متاثر ښکاریدئ. او پسله دې څخه ئې داتحاد یونو کامیابی بیخی محاله ګڼله مګر لارنس دده دا ټولی ناامیدی په امید سره تبدیلی کړی او مجبوری ئې کړ چه "عقبی" ته به خپلی مرستی په هره ممکنه ذریعه سره دوچنده کوی

د بلی پلا مشاهدې په ترخ کښی له " عقبی " څخه د سوو کالونو د بې حسی کوچ ولیدل شو د ریګو پرکوټو باندی چه د عربو له وادی څخه بیاد بحر تر ساحله پوری اوږدې وی دتورو کږدیو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

عوض کښې ښکلی . ښکلی کیمپونه ولویدیز پلوته د الوتکو له
پاره یو وړوکی میدان هم جوړ شوی و په بحر کښې
دوړو کښتیوتګ و راتګ او د مالو پورته کولو کښته کولو جم و
جوش و او هر لیدونکی ته یې ددې ځای د روښانه ایندې امید
پیدا کاوه د انګریزانو سلو تنو سپاهیانو د جبه خانې او نورو
اسبابو ساتنه پخپلو رسمی جامو کښې کوله د توپکانو او نورو
وسلو د ترمیمولو کار په خورا پیړه جاري و ځینو عربو به نوی
توپکان اخیستل او ځینو به هغه خپل زاړه خوښول په ګوویریا
کښې یوه نوې عسکري چونۍ ودانه شوی وه د "عقبی" او "اتم"
دوادی سرک فراخ شوی او پوخ شوی و د (ګووریی) چونۍ لاپر
هغه پخوانی حال باندی وه د ښار د اوسیدونکو و ضعیت څه
تغیر کړی و اما د لیرو ځایو خلکو لا هغه زوړ مسلك چلاوه
نامانوسه شیان به ئې نه خوښول د نیژدو شیانو اصلیت به ئې په
مشاهده او دلیرو دابه ئې په نښه کولو سره معلوما وه
یو لیکونکی وایی په دغو ځایو کښې هرانګریز مجبور و چه د
ځان د ساتنې په غرض سره څلویښت کسه زړور وسله وال عرب
نوکران کړي ولی چه پروسله باندی مین خلک غیر له دی خلکو
څخه مانه ولیدل او نه به ئې ووینم د هریوه په اوړو کښې ئې دوه
توپکان سره له لسو دولسو قطارو کارطوسو ضرور لیدل کیده
د لارنس ترتګ وروسته که څه هم په دې ځای کښې عمرانی
چاری مخ ته ولاړې اما د ویلو وړ جنګی اقدامات ونه شوه -
"جنرل الن بای" له یوې خوا څخه دانګریزانو دهر محاذ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

جنګ کښې د نقشونه تطبیق. اوله بلې خوا څخه د اوروپا دتاوده جنګ مبتلو دې ته اړیوست چه تر درو میاشتو پورې اقدامات وځنډوی او خپل نفرې د صلاحیت لرونکې مقام له حکمه سره سم د مصر او فلسطین له نفرو سره یو ځای غربي محاذ ته ولیږي. وایي د اتحادیانو قوت ځکه چه په دې وخت کښې یوازې د عربو په معمولي انقلاب پورې منحصر و نو د حربي سیاست له مخې په شرق کښې د ترکانو ماتې د غربي محاذ ددښمنانو معنویاتو ته تزلزل پیښه ولای شوای او زمونږ د نفریو اقداماتوته فرانسه کښې کوم مانع نه پیداکیدئ

وایي لارنس ددغه سیاست په پیروی سره د خپلو پلانو تطبیق ته ښه ترا متوجه شو او د مختلفو محاذو اداره ئې پر خپله غاړه واخیستله یوه پښه به ئې تر عربستان پورې وه او بله به ئې تر فلسطین او مصر پورې ، مګر په عین حال کښې ئې "دمشق" د ټولو جنګي کار روائیو کلي ګڼله او هر وخت به ئې دا اظهار کاوه چه ددې ښار فتح د ټوله شرق فتحه ده -

یوه منصدار راته وویل چه جنرل (الن بای) د بشپړ اعتماد له مخې ټوله مهم کارونه لارنس ته سپارلي وه - او د ده بې سلا ئې یو جز ئې اقدام هم نه کاوه د ستمبر د میاشتې په لومړنیو ورځو کښې نوموړی جرنیل د هغه په مشوره خپلو فوجیانو ته سم له نقشې سره د حفظ ماتقدم له پاره داسې هدایت ورکړ - ((څه نفري دې تر دوهم امره پورې دونو شاته پټ شي و جریلوته نیژدې د حجاز دریلوایي دلین دساتونکو د تشویش او وار خطا

(c) ketabton.com: The Digital Library

یی له پاره دیوی نوی چونې په ودانولو کښې معنویاتو باندی لویه اغیزه کوی دا تدابیر صرف ددې له پاره دی بالفرض که ددښمن الوتکی په کوم وخت کښې زمونږ و خواته راوالوزی نو د نوموړی چونې او سیدونکی به داور په دود اوپه ونو کښې پټ شوی نفری به د توپکو په پرله پسی ډزو سره فضا تاریکه او مغبره کوی دا چل که څه هم په حربی چلو کښې یو زوړ او متروك شوی چل و مګر په دی وچه بیدیا کښې ئې د بی تدبیرو ترکانو په مقابل کښې حتماً نتیجه ورکوله لارنس چه د ضروری کارو داجرا په سلسله کښې کومی نامعلومی خوانه تی نو ئې کوم میجر ته د شریف د فوج اداره په موقتی صورت سره وسپارله او حتماً ئې د څولینود د پټریو الوزولو هدایت هم ورکړ دغه میجر سم له هغه هدایته سره یوې خواته په دری ورځنی سفر رهی شو مګر هلته د عربو مشرانو دې جواب چه موږ د بدوانو بی مرستی ستاسی مرامونه مخ ته نشوبیولای ډیر مشوش کړ مجبور شو چه په هو ممکنه ذریعه بدوان له ځانه سره ملګری کړی ګوندی په دې چل سره ئې فیصل او آمرینو ته فعالیت معلوم شوی او له آینده عتاب او خجالت څخه ئې وژغورل شی "نوری" نومی بدو غوښتل چه دده له دې سرا سیمه حالت څخه استفاده وکړی نو ئې د خپل قوم د حاضرولو پیش نهاد دسلو اوښانو د ورکولو په شرط سره وکړ میجر چه ئې په چل د مخه لاپوه شوی و ځکه ئې داوښانو او کجاو دنه موجودیت په بهانه سره تر ځان تیر کړ - انګلیسان او عرب په سیاست

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې د زاړه و ماشوم نسبت سره لرې نو آياد استاسې وزړه ته لويږي چه د سلو کالو تجربه کار سړي دی د پنځو ورځو ماشوم خطاباسي - او يادي دپيسو په مقابل کښې کوم مشکل کار سرته ونه رسيږي مطلب دادی چه څورلس ورځې د کوچيدو په تصميم کښې ځنډ راغی په پنځلسمه ورځ د حملې ټول ضروريات مکمل شوه او سبا ته به د مقصد لورته کوچ وبار کيدی چه يوواری د ځينو مفسدينو په عزم کښې سستی راغله او د خورا ډيرو پيسو غوښتلو بهانه ئې رابرسيره کړه ميجر مجبور شو د هر يوه په خوله کښې ئې څه زهر ورواچوله اوله دوی سره ئې پردې فيصله وکړه چه بله پلا به داسې بيځايه غوښتنې نه کوی مګر بې ترپې اووړې خلګ کله د عهدو بيمان پاس ساتی ياله خپلو ويناو څخه شرميږی په داسبا بيا هر يوه ځان پريوه اړخ باندی واچاوه او دمشرانو په ذريعه سره ئې خواهش وکړ چه انګريزان دی زموږ د عزت نفس پاس وساتی او داسې نفيس لباسونه دی را ته تهيه کړی چه تر هغه نفيس نه وی - دا پيش نهاد ئې هم ومنل شو او په دا بله ورځ ددوی په ذريعه سره يوه داسې سپکه حمله وشوه چه هيڅ نتيجه ئې ورنګړه له دی ليکنې څخه به ممکن تاسې ته دا معلومه شوی وی چه " لارنس" ددی بې سروښکره قوم د څه ناشودو ته تېر سپر کړئ او د تکليف شپې وورځې ئې ورسره تيروئې سر بيره پردومره زحمتو باندی په کوم وخت کښې د سست عنصرو انسانانو په خير سره د ناامیدی اظهار او يا نوره شکوه ځنې ونه شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لارنس د سرکاری اوښ والاو په ملګری سره بیرته عربستان ته ستون شو په لار کښې به یوه اوښ والاو بل اوښ والا ته غوږ نیږدی کړپه پس پسی به ئې سره وویل هغه لارنس نومی انګریز دغه دی چه ترکانوئې پرسر باندی دلسوزرو پوندو جایزه ایښې ده چاوچابه بیا په ډیر حیرت سره رډ.رډ ورته کتل وایی د غیاب په ورځو کښې د ذکر سوی خرابی په وضعیت سره ډیر متاثرو نو ځکه ئې خپل معاونان فوراً و (ابا- ال - لسان) ته وروبلله او په دې موضوع باندی ئې څوورځی مسلسله مشوره ورسره وکړه دا هغه ورځی وی چه حسین میر جعفر پاشا په جنګ کښې ګیر کړی او دزامنو او پلار په مابین کښې پردی شخړه باندی مخالفت پیدا شوی ؤ او په کاغذیا تلیفون کښې به ئې یو د بل ته سپکی و نالایقی ویلې دې اقدام ته له هره حیثه څخه موږ یو معقول اقدام نشوویلای ولی چه ټولو فوجیانو د یوې مهمی حملی کولو له پاره صفونه ترلی او د مشرانو امر ته منتظره وه دا هغه حمله وه چه لارنس ډیر ورته خوش بینه و اما د ذکر سوی واقعی د پیښدو په اثر سره پوره شپږدیرش ساعته تال شوه وایی ددې یرغل د کوچ و بار مخی ته په اول کښې خورا ډیر مشکلات واقع شوه مګر په پای کښې ئې انجام په ډیره اسانی سره په لنډ صورت وشو مستربورن لیکی چه په دی پلا کښې به مصریانو - عربو . او ګورکهو ته سم ددوی له غوښتنی سره خواره پخیدل او ویشل کیږی یعنی په هیڅ وخت کښې د شکایت کولو موقع په لاس نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورتله میجرنیګ خوار د حمل و نقل د انتظام په لار کښې له زښتو ډیرو مشکلاتو سره مخامخ و ولی چه له اسبابو څخه ډکی ګاډی لوړی ته د انجنو په زور سره نه شوای ختلای او د خلګو وپوری وهلو ته ئې ضرورت درلودئ په دی پلا سفر کښې لومړی (حفر) نومی ځای ته وکوچیدل چه له (ابا - ال - لسان) څخه ئې شپیته میله واټن درلودئ دلته د خلګو د غونډیدلو او نورو ترتیباتو نیولو له پاره لږ څه ټال شوه بیائې نو د (بیرارزق) وخواته چه یو سلو شپیته میله له دې ځایه څخه واټن لری مخه وکړه دا منطقه په نقشه کښې د نخلستان په شکل سره ښودل شوې وه مګر په حقیقت کښې یووچ ډبرین ډاګ و د چینی په اوبو ئی نه د انسانانو او نه د حیوانانو پوره ګذاره کیدله دلته بیا د میجرینګ فعالیت او زحمت کښې دیادونی وړده چه د اوښانو ناپوه سپاره ئی د بدرګې په صورت سره وټاکلو ځایو ته رسول ولی چه د بدرګه والو وجود د جګړې دفن له نقطه نظره څخه زښت ډیر اهمیت لری او ددوی په نه وجود سره لښکر مخ ته نشی تلای همدغه سبب و چه ددغو نفریو په غفلت سره زموږ منظم فوج له ناکامی سره مخامخ شو همدغه (ارزق) نومی ځای چه په دی پلا حمله کښې ئې په موقتی صورت سره د مرکز حیثیت پیدا کړی و له - انګریزی - هندی - مصری - عربی او فرانسوی لښکرو څخه ډک شو - لیوی ویشتونکو توپو - جنګی موټرانو - د لرګوګاډیو - په سوو اوښانو او دووالوتکو هم د استعماریت خوښوونکو ترکانو په

(c) ketabton.com: The Digital Library

مقابل کښې صفونه پکښې وتړل " شریف " د وسله والو ځلمیانو (۴۵۰) ډلې د مخه لاورته رالیږلې وې لارنس او نورو ملګرو ئې ددې وروستې جنګ د ترتیباتو په لار کښې له زښت ډیر فعالیت څخه کار اخیستې او هرې خواته به ئې سره ځغستل کله به ئې له جاسوسانو څخه پټ حالونه نیول او کله به ئې پخپله کشفیات سره کول یعنې د هغو د الوتکو - نفریو - او اوښانو حال ئې دم په دم درلودئ په داسې حال کښې چه د دښمن د مکملې آمادګۍ خبرونه له هرې خوا څخه راورسیدل نو د کرنیل (جوانس) او میجر (فیرلی) په خواهش سره د مقدماتي ترتیباتو له پاره څو ورځې مسلسل کنفرانسونه ترتیب شوه چه په هغه کښې لارنس د خپلې منصوبې ترتوضیحاتو وروسته د جنګ په وروستې خطره سره ګرده حاضرین خبر کړل او دا ئې هم وویل چه تر دې پلا ناکامې موږ ټولو ته مرګ ښه دی "مرفی" او "جویر" نومې طیارو وانان اظهار کوي چه د دسمبر د میاشتې پر لسمه نیټه باندې زموږ الوتکې په امتحانې صورت سره په هوا شوې جرمنیانو هم مقابلتا خپلې الوتکې والوزولې په فضا کښې یوسپک جنګ ومینتې چه په نتیجه کښې ئې زموږ یوې الوتکې ته سخت نقصان ورساوه مګر د پاک خدای په فضل سره مځکې ته سالمه را کښته شوه

تر دغې سپکې هوایې خطرې وروسته لارنس سم له پروګرامه سره د مصریانو ، اوګورکهو نفرې په موترانو کښې د ریلوای د پتریو لوزولو په غرض مخ د درې پرخوا جده وعمان ته نیژدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واقع ده ولیږل اما متاسفانه د ترکانو تنخواه خورو عربو د یرغل کولو موقع ورنه کړه مګر په عوض کښې ئې د لرګو د ګاډیو سپرونه یوازې دریلوای پټرۍ بلکه ګرده پلونه داسې ورخراب کړه چه هیڅ د جوړیدو امکان ئې نه درلودی په عین حال کښې الوتکو هم د دښمن پر مخاذو باندې درانه بمونه وغورځول او د اوښانو سپرو د دمشق د تلګراف او تیلفون مزې ټول و شلول او څو ځایو ته ئې سخت نقصانونه ورسول د (نایپ) د لین پټرۍ الوزونکو ته د ژر یرغل امروشود (مزریب) د محاذ نفریو هم پخپل کار پیل وکړ د ښمنان چه د دې مسلسل فعالیت په اثر سره وار خطا شوه نو ځکه به ئې په هر ځای کښې خپله قوه دوچنده او درې چنده کوله لارنس چه د لویدیز ریګستان په علاقه کښې په سوقیاتو یوخت و ناڅاپه ئې یوه ګولۍ له پښو سره وچاودله چه د هغې په چرو سره سخت زخمی شو مګر له فعالیت څخه ئې لاس وانخستئ او په نورو ملګرو کښې به ئې هم د میهجو خطابو له لارې څخه د فعالیت حس پیدا کاوه کپتان پیک او د شاهی اوښانو سپرو هم په جنګ کښې خپله سپارل سوې وظیفه په ښه صورت انجام کړه او د خپل تعرض په پنځه میلی کښې ئې - دریلوایی پټریو - دتلګراف مزو او لویو لویو پلوته سخت نقصانونه ورسول د بیرته راستونیدو په وخت کښې لارنس سره له نفریو ورسره یو ځای شو او ددښمن د الوتکو د ویشتلو زیری ئې پروکړ

میجربارتر وایی - په لومړی ځل کښی چه له د غو الوتکو څخه یوه الوتکه سختنه نقصانجنه شوه نو نورو ملګرو الوتکو ئې زمونږ پر موټرانو باندی بیدریغه بمونه واورول دې درنی بمباری لارنس ته دیوی بلی الوتکی د اضافه توب فکر پیدا کړ نوئې یو - احتیاطی پیلوټ سره له څوکسو د (ارزق) لورته ولیږه اما په لار کښی د ترکانو د مشین ګنو ډزو هغو ته دوړاندی تګ موقع ترمرکزه پوری ورنه کړه نو ځکه ده د مجبوریت له مخی له بلی لاری څخه ځان د مقصد ځای ته ورساوه هلته ئې تر هر څه د مخه موټرانو ته د محاذ پرلور د حرکت امر ورکړ او پخپله دیوه وران سوی پله د بیرته ورانولو په هیله سره په یوه پټ ځای ننوتی د اپل د میجر شامپای د نفریو په ذریعه سره د مخه الوزول شوی و مګر په دی پلا کښی د پاخه فکر څښتن سر بیره پر الوزولو باندی خورا ډیر مالی او ځانی تاوانونه هم مقابل طرف ته وروارول

د لارنس د غیاب په زمانه کښی به د دښمن د الوتلو د الوتکو په وخت کښی فوجیان د مځکی په کډهلو او د غرو په غارونوتلی اوښان به ئې دوری همیسته سره تیت و پرک کړه مقصد دادی چه غیرله د غومدافعوی تدابیرو څخه ئې بل د ویلو وړ کار ونکړ بیغمه به د کړدیو سیور وته ناست وو خپل شرابونه و کبابونه به ئې نوشجانول ددغی میاشتی پردوه ویشتمه نیټه باندی لارنس د یوه قاصد په ملګری سره د الوتکی په ذریعه له ارزق څخه فلسطین ته ولاړی او هلته ئې تریو لړ کنفرانسو وروسته درې

الوتکی له ځانه سره راوستلی په هوایی ډاګ کښی چه ئې د خوړو په وخت کښی حاضرینو ته د جنرل (الن بای) د اقداماتو راپور او د فیصل د هداياتو لیك اروا وه ناڅاپه دوی نابلدی الوتکی ختیځی خواته ولیدل شوې ده به لاخلکو ته د خپریدلو او الوتکو ته د الوتلو امرکاوه چه هغو د بمو په اورولو پیل وکړ خدای و چه دننبان د خطا کیدو له حیثه ئې کوم مالی او ځانې نقصان ونه رساوه او د بریطانیی ګرندیو الوتکو تیښتی ته اړایستلی په هغه لیك کښی چه د مخه ئې یادونه وشوه فیصل ددې ځای د منصبدارانو له فعالیت او عربو له زیارکښی څخه ډیر تشکرکړی او د جنرل (الن بای) وړاندی تګ ئې د فرات په هغه خوا کښی ستایلی و

مطلب دادئ چه وروسته تردې واقعی نو په هر ځای کښی د نوموړی لیك او نوموړی راپور په متعلق سره له لارنس څخه مسلسلی پوښتنی شروع شوې یوه ورته وویل : " پسله دې څخه به ستاسی دیرغل هدف کوم ځای وی ؟ "

ده جواب ورکړ : " که می د مشق ونیوئ ګویا د ټول منځنی شرق بام ته وختلم " بل پوښتنه ځنی وکړه : " جنرل (الن بای) به ستاسی سره نوری څه مرستی وکړی ؟ "

ده ورته وویل : " د خوړو او پټرولو رسول به د الوتکی په ذریعه سره کوی " د مازدیګر په مهال باندی وروسته تر د غو مناقشو او سیاسی تبصرو په داسی حال کښی چه دوی به سره ولاړیدل درې الوتکی ډیری لوړی ولیدل شوې چه یوه ئې معلومیدله او د

هغو نورو دووئې تش غړومبی اړویدل کیدئ - داد انګریزانو هندلی پیج (Handly page) ډوله الوتکو وې چه د ډیری لوړی څخه ئې خپلی نخښی بمبار ډولای شوای جاهلو عربو به یوه و بل ته سره ویل هغه دی د شیطان د خاچنو پلرونه راغلل

د دسمبر پر ۲۸ نیټه باندی یوه فعال جاسوس لارنس ته د ترکانو د عمومی پله د مرمت کولو خبر راوړ ده هم سم له دې خبره سره ژر خپل تکړه ځلمی پرور وبهول چه په نتیجه کښی د مقابلی خوانبه ډیر نفری سره ژوبل او د ذکر سوی پله تیران ئې پای پاکه وروسول وایی په دغه شپه زموږ هندلی پیج ډونر الوتکو پر "مفرخ" باندی هم ښه درنه بمباری وکړه تاسی ته دی معلومه وی چه په ترکانو سره له عصری وسلو دا ډول ماته کښیوتلې وه چه د دمشق او (دیری) تر نیژدو حدو پوری ئې د وړو عربو مخ نیوی نشوای کولای بل د جنوبی سیمو فوجیانو د "نایب" او "مفرخ" د منځنی حصی پرکیمپو باندی هسی ګولی واوړولی چه له اوسیدونکو څخه ئې د پټیدو ځایونه ورك شوه د "غزالی" او (غذرا) خلګو خوله یوه مخه څخه وسلامی کیدو ته ځانونه جوړول غیر له دې څخه د تلګراف د مزو په شلیدلو او مهمو ستیشنو په خرابیدو سره د نورو محاذو ترکان هم ډیر وار خطا شوی وو چه هیڅ د مقاومت طاقت نه و پکښی پاته

د ستمبر د میاشتی پر ۲۹ نیټه باندی چه لارنس داوبو د لړتوب په نسبت سره لښکر شیخ سعد ته کوچاوه په لار کښی له هری خوا څخه ښه شدید یرغلونه پروشوه مګر ده پخپل پاخه تدبیر

سره داسی تر شا ووهل چه هیچا ئې تصور نشوای کولای دلته نو له یوې خوا څخه د ګرمۍ او له بلې خوا څخه د تندۍ او لوږۍ له اثره د بعضو عربو په تندیو کښې د نامیندۍ آثار څرګند شول مګر په ښکاره ئې د لارنس له مخه د هغو اظهار نه کاوه په دې وخت کښې خدای و چه د الوتکې په ذریعه سره جنرال "نیرومو" دیژن د نیژدې کیدو خبر راورسیدئ او د ټولو په زړو روحونه ننوتل - بل په دې وخت کښې لارنس دترکانو د فوج د نیژدیکت په اثر سره ټوله مشران سلا او مشورې ته راوبلل وروسته تر یو لړ ویناو ئې په بعضو پروپاګندې خبرو سره دوی غولول او ډاګې هم ورته واضحه کړه چه موږ ته د ناکامۍ تر څوړند مغزی مرګ په زړها واره ښه دی تکلیفونه تل د میړو محی ته راځی نالش او شکوه خود سپیو او بی ثباتو خلکو کار دی تاسی چه زړور عرب یاست او کارنامې مو په تاریخ کښې په زرین لیک سره لیکل شوی دی نو آیا داسی ژر بی حوصلی کیدل درسره مناسب دی؟ دی مهیجو ویناو له یوې خوا څخه او د زړه سختو ترکانو بیرحمانه سلوك له ماشومانو او ښځو سره له بلې څخه د دوی احساسات ښه ترا په ښور راوستل په داسی حال کښې چه له هغو ظالمانو څخه به ئې د خپلو د غو مظلومانو دکسات اخیستلو کوم بندوبست تاړه ناڅاپه " شیخ طلال " پر آس باندې سپور راغی او د خپلو کلیوالو په تباهی سره ئې د دوی زړونه ښه ورزخمی کړه په عین حال کښې ئې د لغاز په صورت سره دا هم وویل (زموږ ماشومان دی په نیزو پیل کیږی او سیاه سری

مودی د غم کور بل وهی تاسی خپلی چرچی او د استراحت خوبونه کوی) بیرته په ډیر غضب سره بیله دې چه نور سوالو جواب دی وکړی د قوم خواته ستون شو

دې ناوړه وضعیت لارنس ته زښت ډیر قهر وروستی او د انتقام اخیستو او ریې تر عربو لاریات په زړه کې بل شو - پسله سلا او مشورې څخه ئې خپل فوجیان دستی پردرو ډلو باندی وویشل او هری ډلی ته ئې امر ورکړ چه دې پلا جنګ کښی به په بندمند سره اکتفانه کوی د سپین ږیروالی . وړوالی . او سیاه سرتوب پاس به هیڅ نه ساتی فقط هر یو چه ئی په لاس درته ددغو بیوزلو ماشومانو او ښځو په څیر سره ئې په بدرنګ کوی سم له دې امره سره کین کښو عربو له دروخواو څخه پردښمن باندی داسی یرغل وروړ چه ددې انقلاب له منبلو څخه، ئې بیاتر اوسه پوری ساری نه درلودئ وایی د ترکانو په وینو سره ئې د هغه ځای ټولی ډبری سرې کړې او دبندیانو په قتل عام سره ئې د هر یوه اینه یخه شوه په دې وخت کښی نو په دوی کښی د اضافه مقاومت توان نه و پاته شوئ مګر د جنرل (ګری ګوری) فوجیانو ئی ښه ملاوتړ له او د (درې) په منځنی سیمه کښی ئی ددښمن د ټول فوج مخ ځنې وګرزاوه په د غه یرغل کښی لارنس له یوی خوا او مسلمان له بلی خوا څخه ښه فعالیت کاوه پر دښمنانو باندې مځکه یوه الغه وه په سمه کښی به یوی ډلی او په غرو کښی به بلی ډلی حملی پرکولې د ستمبر پر ۲۸ نیټه باندی (دیره) پای پاکه ځنی ونیول شوه او "دمشق" را ساتر

تعرض لاندی شو غیر له یوه وړوکی کلی څخه ئي بل دټیکاو ځای نه درلودئ

اوس نو زمونږ په سوق الجیشی پروګرام کښی غیرله د مشق څخه بل ځای نه و پاته او بل و هریوه ته دا متیقنه وه چه دنوموړی ښار نیول د ترکانو دڅپ څپانده وضعیت او استرلیائی او انګلیسی فوجو د تودې مسابقی له حیثه په سل کښی سل امکان لری

لارنس وایی په خورا سرعت سره و دمشق ته نیژدی شولو هلته موولیدل په فضا د ترکانو د ګدامو د سوځلو په اثر سره تك تور دودنیولې وه له بعضو ځایو څخه لاد اور لمبی پورته کیدلې په ښار کښی یو تورشخول و د شاوخوا وګړو دآزادیدلو په نسبت سره خوښی کولې او دمشرانو شکریه به ئې کله په دعا او کله په چچکو سره ادا کوله

د ستمبر د میاشتی د دیرشمی نیټی په سهار لارنس وروسته ترخونړی جنګ نوموړی ښار ته داخل شو ښارواله ئې په ډیره ګرمجوشی سره استقبال وکړ ناصر او نوری ترده دمخه ښار ته داخل شوی وو د عربو ملئ جنډی پر حکومتی مانی باندی ورپول شوه د ترکانولوی حامی عبدالقادر نومی عرب سره له وروره ځان بیله شرطه تسلیم کړ وروسته د فتحی تر مسلسلو جشنو خلګ په خورا اطمینان سره پخپلو کارو بوخت شوه او خپلو خوا خوړو مشرانو ته ئې د زړه له اخلاصه دعاګانی وکړې د مجرمینو محاکمه علنی شروع شوه د اکتوبر د میاشتی پر

درویشتمه نیټه باندی جنرل (الن بای) د مشق ته سره له بشپړو اختیاراتو راولیږل شو هغه پخپل لاس سره د شام د زمری صلاح الدین (ایوبی) پر قبر قومی جنډۍ ورپوله او دهغه پاك روح ته ثنی دعاوی وکړی

د ۱۹۱۸ عیسوی کال د اکتوبر پر (۳۰) نیټه باندی چه ترکانو د اتحادیانو ټول شرطونه بیله کوم قید و شرطه څخه ومنله نو څکه د نومبر د میاشتی پر (۱۱) نیټه باندی د جنګ د بندیدلو اعلان وشو سم له دې اعلان سره لارنس نه یوازی له خپلو مقبوضه ځایه څخه و کوچیدی بلکه د وظیفی د سر ته رسیدو له حیثه څخه بیخی انګلستان ته ولاړ اوله هغه ځایه څخه پاریس ته د صلحی کنفرانس ته د بعضو توضیحاتو له پاره وغوښت شو هلته دد کوښښ وکړ چه د عربو او شاه حسین پکښی خیر وی مګر هغو بې انصافانو ښی حاصل خیزه مځکی پخپلو منځو کښی سره وویشلی او د عربستان وچ ریګ ئی و دوی ته ددې هومرو ستونزو او زخمتو په بدله کښی ورکړ که بیا هم لارنس دو نستین چرچل په ذریعه سره کوښښ نه وای کړی فیصل ته د عراق د تش نامه پاچهی هم نه رسیدله وایی په دې کانفرنس کښی فیصل په شاهانه شان و شوکت سره یو پرجوشه تقریر هم وکړ چه د بعضو انګریزانو د اګومان شو چه د قرآن د کوم سورت تلاوت کوی د لارنس چه ددې مهم خدمت په زمانه کښی له علم سره علاقه شلیدلې او بعضی نیمګرتیاوی ئې درلودې نو له دې سببه څخه دوهمه پلا اکسفورډ کالج ته داخل شو ضمناً ئې د

عربو د بغاوت د تاریخ په لیکلو سره هم پیل وکړ تاسی ته به معلومه وی چه د انګلستان حق پرسته زمامداران د هر چ د خدمتو ډیر قدر لری او سم له خدمته سره دوچنده معاوضه ورکوی نو ځکه ئې ددی خدمتګار د لوړو خدمتو نقدی جایزه هم هیره نه کړه او زموږ د ګران ټولواك په مبارك لاس سره وروسته تر زیاتو قدردانیو ورتسلیم شوه لارنس ئې په شکر یه کښی وویل زه خپل خدمتونه د وطن پر حقیقی مور باندی نه خرڅومه او تر هر رنګه لوړی جایزی ستاسی رضائیت ماته لویه جایزه ده

وایی د لارنس قدردانی په امریکا کښې هم ډیره کیدله او لیکونکو به ئې پر خدمتو باندی بیلي . بیلي تبصری کولې همدغه سبب و چه د (وس ګاردن) په سینما کښی د عربی انقلاب په فلم کښی د لارنس خدمتونه په ډیر جذاب صورت سره وښودل شوه د انګلستان دې لوړ خدمتګار به د فراغت په وخت کښی تل سیاسی کتابونه مطالعه کول او کله به ئی له مشهور ناول لیکونکی (تامس هاردی) سره علمی مباحیثی کولې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ برخه

(لنډیز)

(c) ketabton.com: The Digital Library

لارنس په شاهي پوځ کی برتي شو

لارنس په ۱۹۲۲ عیسوی کال کښی په شاهی هوایی فوج کښی برتی شو د ۱۹۲۵ کال د اگست په میاشت کښی ئې د خدمت موضع ورتبدیله کړه او نوم ئې له لارنس څخه په "شاه" سره و او نښتی په سرحد کښی د "سید کرم" الفاظ هم پوری ملحق شوه د ۱۹۲۶ کال د دسمبر په میاشت کښی وروسته تریولړ نوروخدمتو هندوستان ته ولیږل شو په کراچی کښی د هومر د ډرامې د ترجمی په نسبت سره چه د بعضو امریکا یی منابعو له طرفه څخه فرمایش ورکړه شوی و تال شو بیائې د خیبر میرام شاه نومی ځای ته سفر وکړ او هلته ئی د سرحد د بنې هوا په نسبت سره استوګنه غوره کړه دا هغه ځای و چه زړورو اوسیدونکو یې خپل زړورتوب او میړانه په سکندر غوندی مقتدر ټولواك لاومنله او دوړاندی تګ اجازه په ټوله هند کښی خپره شوه او خلکو پسله دې څخه د هوایی فوج دیوه معمولی سپاهی په سترګو نه ورته کتل بل په دې تشه افواه سره له یوې خوا څخه د افغانستان حکومت ته سخت تشویش پیداشو او له بلی خوا څخه د سرحد ډنډورچیانو لیکونکو غلطو پروپاګنډو ته ملاوتړله په اخبارو او یا مجلو کښی به ئې د قلم په تیره څوکه سره سخت ، سخت وارونه پرکول د کابل په دربار کښی زمونږ سفیر د هغه حکومت له دغوپوښتنو څخه چه ستاسی په فوج

کښې داسې زبردسته سړی ولې د معمولی سپاهی په حیث سره کارکوی یا د بریطانیی دولت آیا دا جاسوس و سرحد ته ددی له پاره رالیږلی دی چه زموږ پښتنو په منځ کښې دبدبینی درزواچوی او بیا مود استعمار په منګلو کښې ګیر کړی سخت تنګ شونو څکه ئې لندن ته د خواشینی څو متواتر لیکونه واستول او ټینګ خواهش ئې وکړ چه یادی ددې افواهو او توهماتو تردید په معقولو د لایلو سره وشی او یادی فوراً لارنس د سرحد له خدمته څخه ایسته کړه شی

د انګلیستان صلح دوسته حکومت له افغانستان سره د ښو روابطو د ټینګولو په ملحوظ لارنس په ۱۹۲۹ عیسوی سنه کښې دیوې میاشتی له پاره مرکز ته وغوښتئ او هلته خینو اخبارو دده په باره کښې د دنیا بعضو منابعو د اشتباهاتو رفع په ملحوظ سره له دارالعوام څخه لاندنی پوښتنی وکړی

۱ - د فوج د برتی کولو په خین کښې ولی "شاه" د کرنیل لارنس په نامه سره موسوم و ؟

۲ - آیا دغه افواه حقیقت لری چه انګلستان ته نقلی لارنس راغوښت شوئ دئ او اصلی لارنس په هندوستان کښې دی؟

۳ - افغانستان دده په باب کوم - کوم شکایتونه لری ؟

۴ - له تختوتاجه څخه د امان الله خان د ایسته کولو په دسیسه کښې کرنیل لارنس لاس درلودئ که یه ؟

۵ - هندوستان ته دی د کوم خدمت له پاره رسما ولیږل شو او که پخپله د سیاحت په توګه سره ولاړی ؟

سر بیره پردې ټولو وجوهاتو باندی دی دا تاسی ته معلومه وی چه د لارنس ژوند د یوی معمی شکل پیدا کړی و چه څرك ئی چا په صحیح صورت سره نه شوای ایستلای دنیژدې ختیځ او لیری ختیځ وګړو (هوا بازشاه) لارنس نه باله او ویله به ئې هغه په انګلستان کښی دئ چنیان بیا پردې عقیده و چه "لارنس" په پټ صورت سره په هانګ کانګ کښی اجراآت کوی مګر انګریزانو به بیا ویل چه هغه په مونټ متین کښی مقیم دی ځینو اخبارو لیکلی دی چه دی په یوه وخت کښی په درو ځایو کښی ولیدل شو لیری ختیځ به ویل په چین کښی دی او روسانو به ویل په روسی ترکستان کښی جاسوسی کوی غواړی چه د مرکزی سویټ د حکومت او د ترکستان د جمهوریت په متځ کښی د فشار اوربل کړی هالیندیانو به دیوې غلطی افواه په استفاده سره ویل چه لارنس ددې کال په سر کښی د الوتکی د لویدلو په حادثه کښی مړ شو او دا چتی اوازه د ۱۹۳۰ کال د نومبر تر میاشتی پوری یقینی وه مګر د روس حکومت د بعضو منصبدارانو په محاکمه کښی دا واضحه شوه چه نوموړی په هوایی فوج کښی د جاسوسانو مشر دی په لندن کښی د ۱۹۲۷ - او ۱۹۲۸ کال د پټو مجلو د منعقدیدلو لوی محرك و دوی غوښته چه په روسیه کښی د انقلاب پیدا کیدلولازی و پلتی

د برطانيې فضايي وزير د روس ددې الزام په تردید کښې خپل پارلیمنټ ته داسې توضیحات ورکړه د ۱۹۲۶ کال د دسمبر د میاشتې پر اومه نیټه باندې لارنس هندوستان ته ولیږل شو او د ۱۹۲۷ کال د جنوري پر دوهمه نیټه باندې هلته ورسیدئ د ۱۹۲۹ کال د جنوري تر دولسمې نیټې پورې هلته ټال شو بیا د ۱۹۲۹ کال د فروري پر دوهمه باندې بیرته انګلستان ته راوغوښت شو د هند دملازمت په زمانه کښې کوم رخصت نه دئ ورکول شوئ نو د بعضو ملکو بې مغزه وګړئ په څه اسناد چتې تهمتونه پروایي اوپه یوه و بل ځای کښې ئې ګنې

وایي په ۱۹۳۱ کال کښې د ترکیې مذهبي انقلاب دده تحریك سره پیښ شو د ۱۹۳۲ کال د جولایي په میاشت کښې جرمنیانو دې د خپلو کورنیو فسادو محرك باله او په ښکاره ئې پر بریطانیې باندې دا الزام ولګاوه چه د کرنیل لارنس په واسطه سره تاسې له (تبته) سره یوه پټه معاهده کړې ده د ۱۹۳۳ کال د مارچ په میاشت کښې له وظیفې څخه سبکدوشه شو اما په بعضو کارو کښې به د سلا او مشورې له پاره غوښته کیدئ په ۱۹۳۵ کال کښې یې له سیاسي کاره څخه پرمخ ګوښه ګیرې مختاره کړه او په علمي تتبعاتو بوخت وئ

دې پر ۱۳ نیټه باندې د موټر سایکل د ټکر په اثر سره سخت ژوبل شو او پسله درو ورځو څخه ئې په فوجي شفاخانه کښې روح ورکړ د مرګ په ورځ ئې ټولې جنډې نیمې ځوړندې وې او د ښخیدو په مراسمو کښې ئې د ګډون له حیثه ټوله دفترونه بند

(c) ketabton.com: The Digital Library

وه د انګلستان رسمی او غیر رسمی اخبارو ئې په ډیر تاثر سره د مرګ خبر خپور کړ او پخپلو سرمقالو کښی ئې دده دسترو خدمتو یادونه وکړه په مختلفو محفلو کښی ئی پرویرجنو مرثیو باندی د حسرت او ښکی توی شوې پنځم جارج ئې دورور په عنوان سره د تعزیت لیك صادر کړ او په هغه کښی ئې ډاډ ورکړ چه سب د خدمتګار ورور د زحمتو خاطرې زموږ له زړو څخه نه وزی او تر ابدالابده پوری به ئې نوم د انګلستان په تاریخ کښی ژوندی وی زه دده له بې آلایشو خدمتو څخه ډیر ممنون یم او په نامراده مرګ سره ئې ستا سره یو ځای اوښکی تویوم پوهیږم چه په دې لویه ضایعه سره د انګلستان د هر فرد زړه غمجن شوئ او سترګی ئې اوښلنی شوی دی مرګ یو طبیعی شی دی او د هر چا پر کور میلمه کیږی هغه مرګ د ویاړ مرګ دی چه د اجتماعی نظام د سعادت د تامین په لار کښی وشی

"پای"

PROPERTY OF ACKU 11691

PROPERTY OF ARIC Established 1989

(c) ketabton.com: The Digital Library

ARIC
R
1.249
EDW
11691

LAWRENCE OR PIR KARAM SHAH OF AFGHANISTAN.

IN VIEW OF AN ENGLISHMAN

PASHTO TRANSLATOR:
NAJEEB "KANDAHARAY"

PUBLISHED BY
Sapi's Center For Pashto Research
(S.C.P.R.D)

ADDRESS: FLATE NO: 314, 3RD FLOOR. GUL-HAJI PLAZA UNIVERSITY ROAD, PESHAWAR - PAKISTAN
Ph& fax: 091 – 5704506
Email: S.C.P.R.D psh.paknet.com. pk

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library